

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Diplomová práce

**Harmonizace bezhotovostních platebních instrumentů
v rámci EU**

Autor: Bc. Jitka Šilhavá

Vedoucí práce: Ing. Daniela Pfeiferová

© 2011 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jitka Šilhavá

obor Podnikání a administrativa

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze čl. 17 odst. 2 určuje tuto diplomovou práci.

Název práce: **Harmonizace bezhotovostních platebních instrumentů v rámci EU**

Osnova diplomové práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Literární rešerše zaměřená na charakteristiku bezhotovostních platebních instrumentů
4. Problémy harmonizace a návrh jejich řešení
5. Závěr
6. Seznam použitých zdrojů
7. Přílohy

Rozsah hlavní textové části: 60 - 80 stran

Doporučené zdroje:

Helísek, M.: Euro v ČR z pohledu ekonomů. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-182-3

Helísek, M.: Vstup ČR do eurozóny, ERM II a kurzové konvergenční kritérium. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007. ISBN 978-80-7408-000-5

Huerta de Soto, J.: Peníze, banky a hospodářská krize. Praha: ASPI, 2009. ISBN 978-80-86389-54-7

Krutílek, O.: Euro vs. koruna: rizika a přínosy jednotné evropské měny pro ČR. Brno: CDK, 2008. ISBN 978-80-7325-138-3

Půlpánová, S.: Komerční bankovníctví v České republice. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1180-1

Další literatura bude upřesněna v průběhu zpracování diplomové práce.

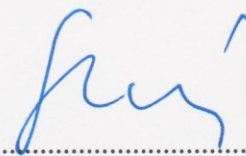
Vedoucí diplomové práce: **Ing. Daniela Pfeiferová**

Termín odevzdání diplomové práce: duben 2011

Vedoucí katedry

L.S.

Děkan

V Praze dne: 15. 1. 2010

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Harmonizace bezhotovostních platebních instrumentů v rámci EU" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 5. 4. 2011

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Daniele Pfeiferové za vedení mé diplomové práce, odborné rady a konzultace.

Harmonizace bezhotovostních platebních instrumentů v rámci EU

Souhrn

Tématem této diplomové práce je harmonizace bezhotovostních platebních instrumentů v rámci Evropské unie, která je aktuálním problémem České republiky před vstupem do eurozóny. Harmonizace probíhá dle směrnic vydaných Evropskou radou pro platební styk a směrnicemi a nařízeními vydanými Evropskou komisí. Poskytovatelé platebních služeb jsou povinni upravit jednotlivé procesy dle pokynů k vytvoření jednotné evropské platební oblasti.

Teoretická část této práce je zaměřena právě na charakteristiku upravovaných bezhotovostních platebních instrumentů a jejich dosavadní českou právní úpravu. Mezi tyto instrumenty patří platební příkazy podávané klienty formou písemného jednorázového příkazu k úhradě a inkasu, či trvalých příkazů k převodu. V teoretické části je také charakterizována Jednotná eurová platební oblast (SEPA) a postupné kroky potřebné k připojení České republiky.

Praktická část je zaměřena na rozbor dopadu evropské směrnice Payment Service Directive 2007/64/ES na změny v bezhotovostním platebním styku, vytyčení jejích problematických pasáží a navrnutí možných úprav s minimalizací rizik. V dílčí části analytické práce jsou odhadovány předpokládané náklady, resp. ušlé výnosy, které zatížily poskytovatele platebních služeb.

Klíčová slova: platební instrumenty, SEPA, implementace směrnic, Sepa úhrady, inkasa, SIPO, odpovědnost, náklady bank, operační rizika

Harmonization of clearing instruments within EU

Summary

The theme of this thesis is the harmonization of the clearing instruments in the European Union, which is the current issue of the Czech Republic before joining the euro area. The Harmonization is according to the guidelines issued by the European Payment Council and payment service providers are required to adjust the various processes according to the instructions to create a Single Euro Payments Area.

The theoretical part of this work is currently focused on the characteristics of treated clearing instruments and their current Czech legislation. These instruments include payment orders given by customers by writing a one-time order and direct debit or standing orders for the transfer. The theoretical part there is also characterized the Single Euro Payments Area (SEPA) and the progressive steps required to connect the Czech Republic.

The practical part is devoted to analysis of the impact of European Payment Service Directive 2007/64/EC to changes in the cashless payment system, defining its problematic passages, and proposes possible adjustments to minimize risks. In sub-section practical part there are estimated the projected cost, or loss of revenue charged on the payment service provider.

Keywords: payment instruments, SEPA implementation guidelines, SEPA credit transfers, direct debits, SIPO, liability, cost of banks, operational risk

Obsah

1 Úvod	11
2 Cíl práce a metodika.....	12
3 Literární rešerše zaměřená na charakteristiku bezhotovostních platebních instrumentů	14
3.1 Bezhotovostní platební styk.....	14
3.1.1 Systém bezhotovostního platebního styku.....	14
3.2 Mezibankovní zúčtování v ČR	15
3.2.1 CERTIS.....	15
3.2.2 Průběh zúčtování.....	16
3.3 Mezinárodní zúčtování	17
3.3.1 S.W.I.F.T.	18
3.4 Nástroje bezhotovostního platebního styku	20
3.4.1 Bankovní převody.....	20
3.4.2 Šeky	21
3.4.3 Směnky	22
3.4.4 Platební karty	22
3.4.5 Elektronické peníze.....	22
3.4.6 Dokumentární platební nástroje.....	23
3.5 SEPA.....	24
3.5.1 Plán zavedení SEPA	25
3.5.2 Hlavní nástroje a principy SEPA	26
3.5.3 Implementace SEPA V ČR.....	27
3.6 Nástroje SEPA	29
3.6.1 SEPA úhrada.....	29

3.6.2 Implementace SEPA úhrad v ČR.....	29
3.6.3 SEPA inkasa	30
3.6.4 Základní pravidla SEPA inkas.....	31
3.6.5 Situace inkas v ČR.....	33
3.7 Směrnice o platebních službách.....	35
4 Problémy harmonizace a návrh jejich řešení.....	36
4.1 Změna všeobecných obchodních podmínek.....	37
4.1.1 Společná ustanovení	37
4.1.2 Platební transakce	39
4.1.3 Konverzní a směnné operace	41
4.1.4 Lhůty.....	41
4.1.5 Úprava pojmů platebního styku.....	42
4.2 Problematické pasáže PSD a návrhy jejich řešení	44
4.2.1 Odpovědnost klienta	44
4.2.2 Rámcová smlouva.....	46
4.2.3 Pojem „drobný podnikatel“	48
4.2.4 Důkazní břemeno	48
4.2.5 Poplatky	49
4.2.6 Informace na trvanlivém médiu.....	50
4.2.7 Neprodlené připsání částky na účet	50
4.2.8 Změny inkas.....	51
4.3 Náklady pro banky.....	55
4.3.1 Základní náklady.....	55
4.3.2 Provozní náklady	64
4.3.3 Operační rizika.....	66

5 Závěr	69
6 Seznam použitých zdrojů	72
7 Přílohy.....	74

Seznam obrázků

Obrázek 1 – Souhlas s inkasem předávaný bance	34
Obrázek 2 – Průběh SEPA inkasa.....	52
Obrázek 3 – Příklad převodu platebních prostředků mezi českou a malajskou bankou sériovou metodou.....	57
Obrázek 4 – Příklad převodu amerických dolarů mezi francouzskou a pákistánskou bankou krycí metodou	57

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 – Podklady pro odhad nákladů na informování klientů v případě změny Všeobecných obchodních podmínek	58
Tabulka č. 2 – Podklady pro odhad vyčíslení nákladů, resp. ušlých výnosů obchodních bank.....	61
Tabulka č. 3 – Podklady pro odhad nákladů pro velkou obchodní banku působící na českém trhu.....	62
Tabulka č. 4 – Podklady pro odhad ušlých výnosů	62
Tabulka č. 5 – Podklady pro odhadované náklady, resp. ušlé výnosy velké obchodní banky působící na českém trhu.....	64

1 Úvod

Česká republika je od data vstupu v roce 2004 do Evropské unie součástí třetí fáze hospodářské a měnové unie, přičemž získala statut členské země s dočasnou výjimkou pro zavedení eura. Není tedy zatím členem eurozóny, ale do budoucna přijala závazek zavést euro a do eurozóny vstoupit. S tím souvisí nutnost pracovat na strategii přijetí eura, ze které by vycházely jednotlivé hospodářské politiky.

Termín přijetí eura je také podmíněn dosažením ekonomických a právních kritérií známých jako Maastrichtská kritéria. Pro Českou republiku byl vypracován Národní plán pro přijetí eura a zatím se spekuluje o jeho dokončení v roce 2013. Obchodní banky jsou povinny přizpůsobovat své procesy a systémy již nyní k postupnému vytvoření jednotné platební oblasti, tzv. SEPA (Single Euro Payments Area).

Veškeré přípravy a implementace v ČR by měly vyvrcholit právě přijetím eura a docílením chování platebního evropského trhu jako jednotného platebního prostoru. Prioritou je zajištění bezpečného, levného, efektivního a rychlého provádění platebních transakcí po celé Evropě stejně jako uvnitř jednoho státu. Vzhledem k pomalé konverzi na SEPA platby, Evropská rada pro platební styk, která zaštiťuje přípravu SEPA, stanovila bankám termíny, do kterých musí implementovat směrnice o platebním styku do svých systémů. Tyto termíny následně Evropská komise zpracovala do nařízení, které je aktuálně v legislativním procesu. Mezi nařízení, která banky musí zavést, patří Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 924/2009 o přeshraničních platbách ve Společenství a Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1781/2006 o informacích o plátcích doprovázejících převody peněžních prostředků. Směrnice, které bankám ukládají povinnosti k zavedení nutných změn, obsahují různé problematické oblasti, které snižují efektivnost a bankám zvyšují náklady procesů spojených s platebními transakcemi.

2 Cíl práce a metodika

Cílem této diplomové práce je rozbor dopadu evropské směrnice Payment Service Directive 2007/64/ES na změny v bezhotovostním platebním styku a jejím vlivu na vytvoření jednotného režimu pro platební služby na vnitřním trhu po jejím transponování do českého právního prostředí. Po zhodnocení dosavadních uskutečněných změn dle nového zákona o platebním styku je dále cílem práce na základě analýzy přijmout opatření pro zlepšení stavu po změnách na tuzemských inkasech, které přinesou odlišný přístup práce a odpovědnosti bank, s čímž také souvisí nutnost změn formulace obchodních podmínek poskytovaných služeb, informovanosti klientů, změny v bankovních systémech včetně následného dopadu na výměnu tiskopisů a úprav ve výpisech z účtů. Dílčím cílem je odhad nákladů na lidské zdroje vyjádřených v jednotkách MD (člověkodenní), potřebných na provedení těchto změn u konkrétní obchodní banky na základě dlouholetých statistik.

Tato diplomová práce je vypracována na základě komparace odborné literatury uvedené v seznamu použité literatury, vybraných zákonů, předpisů a směrnic vztahujících se k právní úpravě bezhotovostního platebního styku a uveřejněných ve Sbírce zákonů a ve Věstníku České národní banky. Pomocí informací získaných z těchto zdrojů jsou vymezeny hlavní bezhotovostní platební instrumenty a jednotná platební eurová oblast (SEPA). Teoretická část práce je zpracována na základě analýzy sekundárních dat a vytvoření systematického přehledu získaných informací. Práce dále vychází z výstupů, které byly získány z bakalářské práce na téma „Využití bezhotovostních platebních instrumentů“, z poznatků získaných při odborné praxi v obchodní bance, ze statistických materiálů obchodní banky a z přínosných konzultací s odborníky na různé oblasti bezhotovostního platebního styku z obchodních bank působících v České republice. Praktická část je zpracována na základě analýzy informací získaných při konzultacích s odborníky, kteří se s dopady směrnic na platební styk setkávají v praxi. Nejdříve jsou rozebrány změny ve Všeobecných obchodních podmínkách z pohledu klienta i banky. Problematické pasáže Směrnice jsou vytyčeny dle hlavních změn platební oblasti implementovaných do nového Zákona o platebním styku a návrhy na přeformulování vycházejí z praktických potřeb poskytovatelů platebních služeb a ze zkušeností s jednoduchostí zneužití svých rozšířených práv klientem. Z nasbíraných praktických materiálů jsou systematicky vytyčeny nákladové oblasti a dle dostupných informací

vypočteny ztráty ležící na straně poskytovatele platebních služeb. Náklady vyplývající z těchto oblastí jsou odhadnuty pomocí výpočtů z dostupných a podložených dat.

3 Literární rešerše zaměřená na charakteristiku bezhotovostních platebních instrumentů

3.1 Bezhotovostní platební styk

Bezhotovostní platební styk je převod peněz od plátce k příjemci, realizovaný prostřednictvím jejich běžných účtů nebo jiných účtů (kterým to jejich definice umožňuje), vedených u zprostředkujících institucí. Základní podmínkou pro realizaci bezhotovostní platební transakce mezi klienty finančních institucí je existence klientského účtu na obou stranách realizovaného bankovního převodu. Bankovní převod je příkaz klienta jeho bance, aby na vrub jeho účtu a ve prospěch účtu jiného převedla určitou částku v určitém čase [2]. Bezhotovostní převod může proběhnout buď z podnětu plátce (příkaz k převodu) nebo příjemce (inkaso).

3.1.1 Systém bezhotovostního platebního styku

V rámci bezhotovostního platebního styku se převádějí bezhotovostní peníze z účtu plátce na účet příjemce. Bezhotovostní peníze se vyskytují v nemateriální podobě a existují ve formě zápisů na účtech. Tyto transakce provádějí banky na základě příkazů svých klientů, předávaných formou písemného dokladu (různé tiskopisy) nebo technickými prostředky (datové nosiče, počítač, telefon, platební karta apod.) [5].

Bezhotovostní transakce můžeme rozdělit podle toho, zda probíhají v rámci jedné banky nebo mezi dvěma bankami. Pokud plátce i příjemce jsou klienty stejné banky, transakci provede banka ve svých systémech. Pro tyto transakce je charakteristické jejich plně automatické zpracování, tím pádem velká rychlost, spolehlivost i relativně nízké náklady. Pokud plátce a příjemce mají účty u rozdílných bank, použije banka pro převod mezibankovní zúčtovací (clearingové) centrum, příp. korespondentské banky v případě nedokumentárního platebního styku (hladké platby).

3.2 Mezibankovní zúčtování v ČR

Bezhotovostní styk v České republice, jak ho dnes můžeme využívat, navazuje na vývoj zahájený na konci 70. let minulého století v tehdejší Státní bance československé (SBČS). Ta, jako jediná banka, vedla všechny účty bank v rámci plánované ekonomiky tehdejšího Československa a zúčtování probíhalo ručně až do 90. let. Nyní mezibankovní platební styk zajišťuje Česká národní banka (ČNB) díky systému CERTIS. Tento systém je jediný v ČR, který zpracovává mezibankovní platby v českých korunách. Systém CERTIS (Czech Express Real Time Interbank Gross Settlement systém) zahájil svůj provoz 8. března 1992 v rámci zúčtovacího centra SBČS v bývalém Československu. V roce 1993 po rozdělení Československa toto centrum zůstalo v ČNB, zatímco na Slovensku bylo vytvořeno nové. Povinnou součástí jakékoliv transakce je kód banky, díky které je každý účastník systému identifikován a převod je snazší. Pro větší specifikaci a identifikaci transakcí se používají také další číselné kódy, tzv. symboly plateb [2].

3.2.1 CERTIS

Česká národní banka komunikuje pouze s centrály jednotlivých bank. Je proto důležité, aby všechny transakce byly nejprve interně zpracovány a rozlišeny transakce vnitřní a mezibankovní (v rámci ČR). Přes systém Systém CERTIS jde pouze druhý typ. Každá banka má u ČNB vedený jeden účet mezibankovního platebního styku. Jeho zůstatek je součástí povinných minimálních rezerv, které jsou stanoveny na 2% z depozit banky. Účastníci systému mohou být přímí nebo přidružení, tzv. třetí strany.

Přímými účastníky systému mohou být banky, pobočky zahraničních bank, spořitelny a úvěrová družstva. Přímým účastníkem je tedy i Česká národní banka. Přidruženými účastníky, tzv. třetími stranami, mohou být např. instituce zajišťující zúčtování a vypořádání cenných papírů. Třetí straně Česká národní banka účet platebního styku nevede. Třetí strana zajišťuje služby platebního styku pro přímé účastníky a za tím účelem je oprávněna předávat provozovateli příkazy k převodům peněžních prostředků mezi účty platebního styku přímých účastníků, a to na základě výslovného písemného souhlasu majitele účtu.

Každý účastník musí mít svůj identifikační kód platebního styku, který jednoznačně identifikuje účastníka platebního styku v České republice a zároveň slouží k jeho přesné adresaci v systému CERTIS. Identifikační kódy platebního styku stanoví a přiděluje Česká národní banka podle Pravidel pro vydávání a správu Číselníku účastníků platebního styku v České republice [9].

CERTIS zpracovává celou řadu transakcí a rozlišuje také transakce s nízkou prioritou a dva druhy transakcí s vysokou prioritou – bankovní a klientské. Klientské prioritní transakce musí být připsány na účet příjemce ve stejný den, jako byl debetován účet plátce.

Druhy transakcí, které CERTIS zpracovává:

- úhrady,
- inkasa,
- opravné zúčtování (storna úhrad),
- transakce přidružených systémů,
- informační a kontrolní položky [13].

3.2.2 Průběh zúčtování

Každý účetní den začíná v 17 hodin a končí v 16 hodin následujícího dne. Doba mezi 15.30 hod. a 16.00 hod. v den D je využita pro "doladování" zůstatků na účtech mezibankovního platebního styku. Účastníci systému předávají příkazy v elektronické podobě v průběhu celého dne pomocí komunikační sítě. Pokud jsou splněny všechny kvalitativní požadavky, začíná vyrovnání. Nejdříve se ověří zůstatek na účtu banky plátce, a pokud je dostatečný ke každé transakci, tak je platba provedena. Účet banky plátce je debetován a účet banky příjemce navýšen. Připsat poté prostředky na jednotlivé účty klientů je opět interní záležitostí samotné banky. Propustnost systému je asi 1 500 000 transakcí za hodinu.

V roce 2010 zpracovalo zúčtovací centrum ČNB celkem 468,9 mil. položek v celkové hodnotě 132 882 mld. Kč. Průměr činil 1,85 mil. položek denně. Průměrná denní hodnota položek činila 525,2 mld. Kč [9].

Kromě systému CERTIS existují i další systémy, které chod CERTIS doplňují. Jedním z nich je CERTIS-IS, což je informační systém, který účastníky informuje o stavu zůstatku na účtu, o provedených transakcích, frontě příkazů a jiných operačních aspektech. Dalším je například CERTIS-ZD, který se stará o zabezpečení dat, a nebo CERTIS-SPZ zabývající se přenosem zpráv [9].

3.3 Mezinárodní zúčtování

V mezinárodním platebním styku jsou bankovní převody nazývány nedokumentární platby, přímé úhrady či hladké platby. Provádění těchto plateb v ČR není upraveno žádným obecně závazným předpisem o standardním způsobu uskutečňování hladkých plateb. Vztahuje se na ně devizový zákon č. 219/1995 Sb. platný od 1. 10. 1995. Další náležitosti vztahující se k hladkým platbám jsou uvedena také v opatření ČNB z roku 1995. V daných zákonných předpisech je dáno, že provádět zahraniční platební styk jsou oprávněny jen banky, které získaly povolení od ČNB. Hladké platby představují nejjednodušší formu placení v zahraničním platebním styku. Používají se jak pro obchodní, tak i pro neobchodní platby. Obchodní platby jsou např. úhrada za dodané zboží, dopravu, poukazy záloh na dodané zboží apod. Neobchodní platby představují např. poukazy darů, důchodů, podpor apod.

Představují docela levný platební nástroj. Poplatek za provedení platby do zahraničí je stanoven jako určité procento z částky, přičemž je většinou stanovena jeho maximální i minimální výše. U došlých plateb jsou poplatky různé. Některé banky provádějí připsání došlých plateb zdarma, jiné banky účtují běžně sazby klientům a zvýšené sazby příležitostným klientům. Většinou nákladů je zatížen plátce. Respektive existují 3 možnosti toho, kdo se podílí na platbě nákladů. Poplatky jsou typu OUR, BEN a SHA. OUR – všechny poplatky platí plátce, BEN – všechny poplatky platí příjemce a SHA – příjemce a plátce platby se na poplatcích podílejí – každý platí poplatky své banky [1]. Nyní se v rámci EU/EHP díky PSD primárně využívají poplatky SHA.

Vlastní komunikaci mezi bankami pak zajišťuje systém SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication - Společnost pro celosvětovou mezibankovní finanční komunikaci), systém řízený počítačem pro dálkový přenos dat mezi bankami. Systém SWIFT bude podrobněji rozebrán v následující kapitole.

3.3.1 S.W.I.F.T.

SWIFT (The Society For Worldwide Interbank Financial Telecommunication), Společnost pro celosvětovou mezibankovní finanční telekomunikaci, provozuje mezinárodní, počítači řízenou telekomunikační síť, která umožňuje účastnickým bankám a institucím spolehlivý, rychlý a bezpečný přenos dat týkající se platebních transakcí a různých dalších informací.

Největší výhodou této sítě je její rozsah, v současné době je ve SWIFTU napojeno okolo 8 100 uživatelů zhruba z 207 zemí světa. Dále se velmi dobře adaptuje na konkrétní podmínky a požadavky bank a jejich platebních systémů. Vedle oblasti platebního styku se tato družstevní společnost zabývá přenosem dat a informací týkajících se finančních transakcí na peněžních trzích, kapitálových trzích a obchodně finančních operací (např. dokumentárních plateb). Z počátku měl v počtu transakcí převahu platební styk, ale nyní se stále zvyšuje přenos dat a informací týkající se kapitálových trhů. Procentuální poměr přenosu dat a informací o platebním styku na všech operacích by tak mohl klesnout až na 50%.

Swiftové zprávy přenášející data a informace týkající se finančních transakcí se dělí do jedenácti kategorií s různým označením:

- 0 - Systémové zprávy
- 1 - Úhrady klientů a úhrady šeků
- 2 - Mezibankovní převody
- 3 - Konverze a operace na peněžních trzích
- 4 - Inkasa a Cash Letters
- 5 - Operace s cennými papíry
- 6 - Drahé kovy a komodity
- 7 - Dokumentární akreditivy a záruky
- 8 - Cestovní šeky
- 9 - Zprávy o zůstatcích, výpisy, avíza o změnách sazeb, žádosti a statusy
- X – Společné běžné informace

Před necelými čtyřiceti lety banky komunikovaly pomocí dálnopisu, který ale neposkytoval bezpečnost a spolehlivost. Postupem času banky začaly vyvíjet různé systémy, které by pomohly komunikaci zautomatizovat. Odlišné systémy ale vedly k vysokému nárůstu nákladů a častým nedorozuměním. Bylo nutné zavést systém, který by zavedl společný jazyk a zavedl určité standardy. Roku 1973 skupina 239-ti bank z patnácti vyspělých zemí Evropy a Severní Ameriky založila společnou organizaci, kterou tyto banky vlastnily, s hlavním sídlem v Bruselu. Jejím hlavním úkolem bylo sjednotit a standardizovat mezibankovní komunikaci a umožnit přenos dat mezi bankami a dalšími finančními institucemi s podmínkou spolehlivosti a bezpečnosti. Následující diskuze o návrzích a vývoji jednotného systému, postupů, technických a právních aspektů trvala až do roku 1977. V tomto roce byl systém SWIFT uveden do provozu a počet členských bank vzrostl na 586. Za tento první rok bylo odesláno celkem 3,4 mil. swiftových zpráv.

Společnost SWIFT se neustále snaží o rozšíření členství o další banky, neustále reaguje na nové požadavky a potřeby nových členů a adaptuje se na nové podmínky. Tím přispívá k neustálému zlepšování a rozvíjení svých služeb.

Přestože SWIFT není ziskovou organizací, za poskytované služby banky platí, aby byly pokryty náklady na spojené s provozem a rozvojem sítě. Čím více bank se stává členy této sítě, tím menší poplatky se platí. Poplatek se odvíjí také od toho, kolik odeslaných swiftových zpráv banka v určitém období dosáhla.

Swiftová síť zahrnuje dvě operační střediska, jedno se nachází v Leidenu a druhé v New Yorku. Jsou na sebe navázána tak, aby při poruše jednoho z nich, mohlo druhé převzít jeho činnost. Slouží také jako záložní střediska k vzájemnému ukládání dat. Současně jsou na tyto střediska navázána regionální zpracovatelská centra pro jednotlivé členské země či regiony [4].

3.4 Nástroje bezhotovostního platebního styku

Nástroji bezhotovostního platebního styku rozumíme formy, jakými klient bance předává své příkazy k úhradě nebo k inkasu a na jejichž základě banky a jiné peněžní instituce platební operace provádí. Tyto příkazy mohou být předávány formou písemného dokladu či technickými prostředky.

3.4.1 Bankovní převody

Tyto převody neboli příkazy k zúčtování, jsou základními jednoduchými formami bezhotovostního placení. Dělí se na úhrady (příkaz k úhradě) a inkasa (příkaz k inkasu).

Úhrady

Příkaz k úhradě je základním nástrojem tuzemského bezhotovostního platebního styku. Klient zadává, aby banka převedla z jeho účtu stanovenou částku na účet příjemce pomocí příkazu k úhradě. Příkaz k úhradě může být jednotlivý, hromadný (zahrnuje více plateb), trvalý (opakující se platba stejnému příjemci). Tato forma placení patří v bezhotovostní oblasti u nás k těm základním a nejvíce používaným. Nejčastěji slouží pro platbu za služby, zboží, platby finanční povahy, např. daně. Výhoda z pohledu plátce spočívá v tom, že u platebních příkazů si sami zvolíme datum splatnosti dle požadovaných termínů příjemce platby. Ve vyspělých ekonomikách je tento nástroj hojně využíván, v angloamerických státech je rozšířena platba prostřednictvím šeků.

Inkaso

Příkaz k inkasu je protikladem k příkazu k úhradě. Transakce probíhá ve dvou krocích – výzva k inkasu a provedení inkasní platby. Inkaso zadává příjemce platby, tzv. beneficiant. Nutný je ale předchozí souhlas majitele účtu, plátce, k provedení inkasní platby. Tento souhlas musí mít banka od majitele účtu, jinak inkaso není provedeno. Souhlas k inkasem musí obsahovat předčíslí, číslo účtu, kód banky, datum účinnosti souhlasu k inkasu,

maximální výši platby a období, pro které limit platí. Inkaso je zadáváno příkazem k inkasu, jehož obsahem je příkaz příjemce platby jeho bance, aby zprostředkovala převod peněžních prostředků na vrub účtu plátce a ve prospěch účtu beneficianta.

Zvláštním druhem bankovního inkasa je SIPO (Sdružená Inkasní Platba Obyvatelstva). Jedná se o službu České pošty. SIPO se využívá především při placení za služby, např. za plyn, vodu, elektřinu, nájemné atd. Výhodou této formy inkasa je, že tyto platby lze zaplatit v rámci jedné transakce a tak se vyhnout několikanásobným poplatkům za uskutečnění plateb.

3.4.2 Šeky

Šek je cenný papír a platební příkaz. Výstavce šeku příkazuje šekovníkovi (bance, spořitelně nebo jinému peněžnímu ústavu) vyplatit určitou částku osobě na šeku uvedené nebo doručiteli šeku. Šek lze použít jak pro hotovostní tak i pro bezhotovostní platby.

Šek je upravován podle směnečných a šekových zákonů a existují dvě oblasti právní úpravy, oblast Ženevská a oblast Anglosaská. Česká republika spadá do oblasti Ženevské a šek se řídí dle zákona č. 191/1950 Sb.

Existují různé možnosti vystavení šeků. Jedna z forem je šek na řad, šek na jméno a šek na majitele. Právo na šek na řad se označuje na jeho rubové straně, právo na šek na jméno má pouze osoba vypsána na šeku a právo na šek na majitele má vlastník šeku.

Dále se můžeme setkat se šeky soukromými a bankovními. Soukromé šeky se vystavují ze šekové knížky, bankovní šeky vystavuje banka sama.

V České republice nejsou šeky moc oblíbeny. Šek tu sice zažil prudký vývoj, včetně zaručených šeků, ale s nástupem ostatních platebních instrumentů, zejména platebních karet, jeho význam upadl a dnes se používá velmi zřídka. V ostatních zemích, jako je např. Francie, Irsko či USA, je šek stále používán až ve více než polovině platebních operací.

3.4.3 Směnky

Směnky jsou cenné papíry určené občanům, podnikatelům a firmám k bezhotovostním úhradám závazků dlužníka vůči věřiteli. Musí obsahovat zákonem předepsané náležitosti, ze kterých jejím pravoplatnému majiteli vyplývá právo na zaplacení peněžní pohledávky ve směnce uvedené, od toho, kdo na tuto listinu napsal své závazkové prohlášení a podepsal ji. Patří mezi převoditelné cenné papíry. U směnky není důležité uvádět důvody, proč má být částka vyplacena. To znamená, že ani dlužník nemůže mít nějaké výhrady ohledně vyplacení. Pokud má být směnka proplacena, musí obsahovat všechny náležitosti, které jsou stanoveny v směnečném a šekovém zákoně č. 191/50 Sb. Stejně jako u šeků i u směnek můžeme rozlišit dvě oblasti právní úpravy, Ženevskou oblast a oblast Anglosaskou.

3.4.4 Platební karty

Platební karty patří k moderním platebním instrumentům. Uplatnění nachází jak při vybírání hotovosti z bankomatů tak při placení v maloobchodě. Hotovost lze pomocí karty vybrat nejen v bankomatu, ale také na pobočkách bank nebo nyní i v obchodech. Jde o poměrně novou službu, tzv. cash back, kdy při placení kartou v obchodě je možné si zároveň i ze svého účtu vybrat hotovost. Podmínkou je nákup zboží nad 300,- Kč a vybrat lze maximálně částku 1 500,- Kč. Na pobočkách bank se jedná o službu cash-advance. Karty jsou vydávány bankovními i nebankovními subjekty, např. Diners Club Int., American Express, JCB apod. Nejznámější sdružení bank jsou společnosti VISA, Master Card a další. Rozlišují se tři druhy karet, a to karty debetní, kreditní (mezi tyto můžeme zařadit i charge karty) a předplacené karty.

3.4.5 Elektronické peníze

Elektronické peníze jsou peněžní prostředky, které jsou přijaty fyzickou či právnickou osobou od veřejnosti s tím, že jejich peněžní hodnota představuje pohledávku za tímto subjektem, je uchována na jakémkoliv elektronickém zařízení a umožňuje plátcí tuto

hodnotu využít k placení za zboží či služby. Přílišná regulace zabránila rozvoji tohoto způsobu placení a vyžádala si další novelu zákona o platebním styku.

3.4.6 Dokumentární platební nástroje

Vzhledem k vysokému riziku zahraničních obchodních operací, převedení peněz a následného dodání zboží, vznikly platební postupy, které tyto nedostatky řeší. Toto riziko je nejvyšší u hladkých plateb. Dokumentární platební styk spočívá v tom, že prodávající je povinen předložit odpovídající dokumenty, aby mu byla vyplacena částka z účtu kupujícího. Nástroji dokumentárního platebního styku jsou dokumentární akreditiv a inkaso. Odstraňují riziko nezaplacení a označujeme je za instrument platební a současně také jako zajišťující platbu.

Dokumentární akreditiv

Dokumentární akreditiv patří mezi často používané platební instrumenty v zahraničním obchodě. Je to písemný závazek banky zaplatit určenou peněžní částku, jestliže budou do určité doby splněny akreditivní podmínky stanovené kupujícím. Tento závazek vůči prodávajícímu banka přijímá na základě žádosti kupujícího. Mezi druhy dokumentárního akreditivu patří:

- potvrzený a nepotvrzený – se zapojením potvrzující banky nebo s přítomností avizující banky,
- odvolatelný, neodvolatelný – pouze se souhlasem nebo i bez souhlasu příkazce,
- revolvingový – po každém použití prostředků je doplněn na původní výši,
- back to back – na pokyn příjemce je vystaven na novou oprávněnou osobu.

Odběrateli je zajištěno, že výplata určité částky nebude provedena, dokud dodavatel nesplní podmínky stanovené kupujícím. Pro dodavatele představuje jistotu, že pokud splní akreditivní podmínky, bude mu za zboží zapláceno [3].

Dokumentární inkaso

Tento nástroj je více používaný při zahraničních transakcích. Na rozdíl od dokumentárního akreditivu nezajišťuje tak velkou jistotu zaplacení, ale je daleko bezpečnější než hladká platba. Je velmi často používán převážně v zemích rozvinuté tržní ekonomiky. Zajišťuje dodavateli, že jím předkládané dokumenty nebudou vydány odběrateli bez splnění podmínek. Vydání dokumentů bývá podmíněno akceptací směnky, zaplacením inkasní části či jinými podmínkami. V tomto případě inkaso vyjadřuje závazek odběratele, na rozdíl od dokumentárního akreditivu, který vyjadřoval závazek banky [4].

3.5 SEPA

SEPA, vytvoření jednotného eurového platebního prostoru (Single Euro Payments Area – Jednotná oblast pro platby v eurech), vznikla v návaznosti na zavedení eurových bankovek v roce 2002. Vytvoření projektu SEPA představuje významný krok na cestě k užší evropské integraci a je pokládán za největší projekt v oblasti platebního styku, který byl kdy v Evropě uskutečněn. Pro koordinaci a řízení celého projektu byla založena Evropská rada pro platební styk (European Payments Council - EPC), jejímž členem se v roce 2004 stala též Česká bankovní asociace (ČBA). Vytvoření nových podmínek pro SEPA a jejich zavedení (včetně nákladů) leží téměř plně na evropských komerčních bankách. Nicméně aktuálně z iniciativy Evropské komise vzniká nová řídicí struktura “The SEPA Council“ se širším zastoupením (zahrnuje i představitele koncových uživatelů z řad spotřebitelů, SME, korporátních klientů, apod.).

Jednotná oblast pro platby v eurech (SEPA) bude oblastí, kde budou občané, firmy a další ekonomické subjekty schopné provádět a přijímat v rámci Evropy platby v eurech - přeshraniční i vnitrostátní - za stejných základních podmínek, práv a závazků, bez ohledu na své sídlo.

Tento jednotný platební prostor se týká plateb v eurech a zahrnuje země Evropského hospodářského prostoru, mezi něž patří země Evropské unie, Island, Lichtenštejnsko, Norsko, Monako a Švýcarsko. Základním předpokladem vzniku tohoto prostoru je především vytvoření jednotného právního prostředí v EU a přijetí všemi

účastníky. Tuto harmonizaci platebního styku zajišťuje Směrnice o platebních službách na vnitřním trhu č.2007/64/ES (PSD - Payment Services Directive), transponovaná s účinností k 1. listopadu 2009 do práva členských zemí EU/EHP.

Cílem SEPA je vytvoření dalšího článku vedoucí k evropské integraci, který představuje konkurenční a inovativní trh služeb platebního styku přinášející vyšší úroveň, efektivnější produkty a cenově výhodnější možnosti realizace plateb [6].

3.5.1 Plán zavedení SEPA

Vytváření SEPA postupovalo podle harmonogramu definovaného v dokumentu SEPA Roadmap, který přijala Evropská rada pro platební styk v roce 2004. Harmonogram stanovil klíčové termíny pro období 2004 – 2010. Implementaci SEPA pak člení na fázi přípravnou, fázi implementační a na fázi migrace. Finální migrační fází je převod národních platebních instrumentů na standardy SEPA, k němuž dojde po určité době souběžné existence národních eurových platebních instrumentů s nástroji SEPA.

Rozhodující roli v Evropské unii/EHP ve vývoji základních nástrojů SEPA přebíral bankovní sektor (komerční banky, spořitelny, družstevní banky a jejich evropská sdružení a federace). Při zavádění základních nástrojů SEPA v rámci eurozóny plní významnou úlohu státní správa. V České republice a ostatních zemích, které dosud nepřijaly euro jako svoji národní měnu, plní tuto úlohu spíše korporátní klienti.

Počátek existence SEPA stanovila Evropská rada pro platební styk na leden 2008, kdy zahájil činnost první ze systémů - SEPA Credit Transfer Scheme (systém pro bezhotovostní převody). V listopadu 2009 se funkční nástroje SEPA rozšířily o nové systémy pro provádění inkasních plateb (SEPA Direct Debit Scheme).

K systémům SEPA přistupují poskytovatelé platebních služeb jednotlivě (případně ve skupinách) na základě svého rozhodnutí a prostřednictvím přístupových smluv (tzv. Adherence Agreement). Zavazují se tím dodržovat příslušný Soubor pravidel systému SEPA. V září 2009 byl Evropskou komisí vydán nový dokument týkající se dalšího vývoje a řízení implementace SEPA, který mapuje současné období 2009 – 2012, kdy by mělo dojít k dotvoření jednotné oblasti pro eurové platby. Dokument určil opatření, která mají

všechny zúčastněné strany, orgány EU a vnitrostátní orgány, odvětví a uživatelé, splnit do roku 2012. Hlavními prioritami jsou:

- podpora přechodu na systém SEPA,
- zvýšení povědomí a propagace produktů SEPA,
- vypracování solidního právního prostředí a zajištění souladu,
- podpora inovací,
- dosažení normalizace a interoperability a
- vyjasnění a zlepšení řízení projektu SEPA.

Tento dokument se zaměřuje především na členské státy, které přijaly euro, ale je očekáván pozitivní přístup i od členských států mimo eurozónu, i když přechod na SEPA probíhá u nich pomaleji. Postupné zavádění standardů SEPA ovlivňuje i Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 924/2009 ze dne 16. září 2009 (o přeshraničních platbách ve Společenství a zrušení nařízení ES č. 2560/2001). Nařízení stanovuje povinné dosažitelnosti poskytovatelů platebních služeb v případě inkasních transakcí v eurech. Dle této směrnice, pokud poskytovatel platebních služeb umožňuje plátcům-spotřebitelům platit formou inkasa v EUR vnitrostátně, bude povinen umožnit mu platit formou inkasa i do ostatních členských států v EUR.

Tato povinnost u inkas musí být v České republice splněna do 1. listopadu 2014 (v případě zavedení eura jako národní měny před 1. 11. 2013 by bylo nutno požadavky splnit do jednoho roku ode dne vstupu do eurozóny) [8].

3.5.2 Hlavní nástroje a principy SEPA

Mezi základní platební nástroje SEPA patří:

- bezhotovostní převod – úhrada (SEPA Credit Transfer),
- inkaso (SEPA Direct Debit),
- platební karta (SEPA for Cards).

S budováním jednotné platební oblasti souvisí také tzv. SECA (Single Euro Cash Area) – Jednotná oblast pro hotovostní služby v eurech (SECA), která zahrnuje pravidla a požadavky na subjekty zpracovávající hotovost.

Evropská rada pro platební styk vydala pro jednotlivé SEPA nástroje soubory pravidel (Rulebooks), které popisují povinnosti každého účastníka systému SEPA. K těmto základním souborům pravidel patří celá řada dalších dokumentů, které specifikují pravidla pro účastníky SEPA systému – jedná se zejména o pravidla pro datový model na základě UNIFI (ISO 200022), pravidla o XML standardech, dále implementační pravidla, pravidla pro testování a další. Rovněž byl vydán Rámec PE-ACH/CSM (PE-ACH Framework), který stanovuje zásady, podle nichž Mechanismy pro zúčtování a vypořádání (CSM) podporují systémy SEPA na základě principu oddělení SEPA systému a příslušných CSM.

Nejvýznamnějším SEPA platebním systémem je STEP2, ale paralelně vznikají některé další, převážně úpravou a převodem systémů v jednotlivých členských zemích. Poskytovatel platebních služeb, který se chce stát účastníkem SEPA systému, musí podepsat smlouvu o přistoupení (SEPA Adherence Agreement), ve které se zaváže k dodržování jednotlivých pravidel popsanych v souborech pravidel. Přistoupit mohou jako přímý či nepřímý účastník.

SEPA systémy umožňují, aby jednotliví účastníci SEPA poskytovali ještě dodatečné služby k uspokojení dalších konkrétních očekávání zákazníků. Tyto služby se nazývají doplňkové služby (Additional Optional Services - AOS) a mohou být nabízeny jak jednotlivými poskytovateli platebních služeb, tak jejich skupinami nebo na celonárodní úrovni [7]. Aktuálně probíhá diskuse nad specifikací těchto AOS. V ČR a SR se jedná např. o variabilní a specifické symboly.

3.5.3 Implementace SEPA V ČR

SEPA je očekávaným a logickým důsledkem zavedení jednotné měny eura. Jednou ze základních podmínek zavedení eura bude zabezpečení platebního styku v reálném čase v eurozóně stejně jako v rámci národního platebního styku.

S počátkem existence a fungování SEPA nenastal přímý a okamžitý dopad do platebního styku v České republice, jelikož naprostá většina platebních transakcí zde probíhá v českých korunách. Reálné a podstatné změny přijdou teprve se zavedením eura v ČR. Implementace SEPA v ČR je ovlivněna především specifickou strukturou vlastníků bank, v nichž je velmi silně zastoupen zahraniční kapitál. Jelikož zahraniční vlastníci jsou převážně ze zemí eurozóny, implementace SEPA je v jednotlivých bankách působících v

České republice řízena a koordinována hlavně těmito mateřskými institucemi. Banky budou zpočátku k SEPA přistupovat především na základě rozhodnutí celých finančních skupin. Obvykle prostřednictvím skupinových řešení. Je to případ všech velkých bank v ČR (ČS, ČSOB, KB, Unicredit Bank, RB).

Nejdůležitějším prvkem bezhotovostního platebního styku v ČR je clearingový systém České národní banky CERTIS. Vzhledem k tomu, že v rámci ČR je v českých korunách zpracováváno více než 95% všech plateb, mělo by být účelné zachovat funkci CERTISu i následně pro platby v eurech. Výsledek bude nakonec ovlivněn zejména vlastníky českých obchodních a ekonomickými podmínkami. Veškerá rozhodnutí budou muset být přijata v dostatečném předstihu před vstupem do eurozóny. V tuto chvíli není známo, že by ČNB chystala clearing v EUR, tak jak je již dnes možné např. v Polsku.

Dalším velice důležitým bodem mezibankovního platebního styku bylo připojení komerčních bank na evropský clearingový systém TARGET II, přes který měly být s vysokou pravděpodobností realizovány mezibankovní transfery v eurech v rámci Evropského hospodářského prostoru. Systém TARGET II ale není připraven a způsobilý na clearing dle SEPA podmínek.

Přístup na ostatní celoevropské clearingové systémy SEPA bude u poskytovatelů platebních služeb s největší pravděpodobností podřízeno připojení současných vlastníků komerčních bank na konkrétní evropské systémy. Výhodnou a vhodnou, ačkoliv ne moc pravděpodobnou, variantou by mohlo být provádění většiny platebního styku jako dosud v rámci ČR prostřednictvím systému CERTIS, který by byl zároveň členem jiných clearingových systémů, což by snížilo transakční náklady na jednu platbu směřovanou přes hranice. Komerční banky by pak mohly mít pouze jeden vstupní systém pro platební styk, ať již v rámci ČR, nebo se zahraničím [8].

3.6 Nástroje SEPA

3.6.1 SEPA úhrada

Jako první SEPA produkt byl zaveden systém bezhotovostních úhrad (SEPA Credit Transfer Scheme), který je k dispozici od ledna 2008. Do dubna 2010 se do systému zapojilo téměř 4,5 tis. účastníků. Počet připojených institucí se postupně rozšiřuje v závislosti na předem vyhlášených termínech.

Hlavní principy SEPA úhrad:

- SEPA úhrady jsou prováděny vždy v eurech, výše převodu není omezena a měny účtů nejsou omezeny.
- Platby musí obsahovat vždy číslo účtu příjemce ve formátu IBAN a kód BIC pro instituci příjemce.
- Platby v systému SEPA úhrad musí být provedeny nejpozději následující den.
- Zasilaná částka je klientům připisována v plné výši, neboť pro platby v systému je používán systém zpoplatnění tzv. SHARE (plátce i příjemce hradí své bance její poplatky).
- Současně s platbou je příjemci možno zasílat i referenční informace v délce 140 znaků.
- Účastníci, kteří se zapojí do SEPA systému, musí závazně dodržovat stanovená pravidla [7].

3.6.2 Implementace SEPA úhrad v ČR

Platební styk v České republice se řídí zákonem č.284/2009 Sb., o platebním styku, který jednoznačně stanovuje poskytovatelům platebního styku práva a povinnosti pro provádění plateb (které mají v Evropské unii platit jednotně). Mezibankovní platební systém v ČR v současné době nevyužívá síť SWIFTu, nevyžaduje číslo účtu ve formátu IBAN (povinné pro SEPA bezhotovostní úhrady), ale využívá vlastní specifikaci struktury předávaných dat pro platební styk na národní úrovni.

Dosud neřešenou záležitostí spojenou s implementací SEPA úhrad v ČR je zavedení povinného používání čísla účtu ve formátu IBAN a BIC kódu v domácím platebním styku, které by znamenalo provedení úprav jak v bankovních informačních systémech, tak i v systémech jednotlivých podnikatelských subjektů. S tím by samozřejmě souvisely i úpravy v systémech veřejné správy (zdravotnictví, daňové úřady apod.). Takové úpravy by představovaly velice nákladné přetvoření fungování platebního styku na národní úrovni [8].

3.6.3 SEPA inkasa

Produkt SEPA inkasa (SEPA Direct Debit) byl zaveden v listopadu 2009. Prozatím jsou k dispozici dva modely, jeden základní pro klienty-spotřebitele (Core) a druhý pro podnikatelské subjekty ve vztahu B2B (business to business). Do dubna 2010 bylo do obou systémů SEPA inkas zapojeno již více než 2600 účastníků.

Pravidla pro SEPA inkasa začala být vyvíjena v roce 2004 Evropskou radou pro platební styk a díky značné rozdílnosti systémů inkas používaných v jednotlivých zemích byla předmětem velmi zásadních diskusí. Výsledná podoba základního modelu inkas pro klienty-spotřebitele vychází z principu, že plátce-odběratel služby předává svůj souhlas s inkasem přímo příjemci peněz-dodavateli. Tento postup, je založen na důvěře mezi plátcem a příjemcem, přičemž plátce má možnost odvolat inkasovanou platbu do osmi týdnů, pokud překročila částku, kterou mohl rozumně očekávat. Opakovanými výhradami vůči schválenému základnímu modelu inkas řada zemí dosáhla dalšího vývoje systému inkas. Cílem je připravit takové inovace systému, které umožní minimalizovat některá existující rizika, na které země upozorňují. Tento systém umožňuje i provedení jednorázového inkasa.

Jednou z možností je příprava doplňku základního systému inkas, který umožní bance plátce předem verifikovat existenci souhlasu s inkasem uděleného plátcem příjemci a současně opravňujícího banku inkasovat prostředky z plátcova účtu. K tomuto účelu byl Evropskou radou pro platební styk vyvíjen jednotný elektronický postup pro podávání a zpracování souhlasu, pro který jsou přesně stanovena pravidla a příslušné specifikace, tzv. e-Mandate [7].

3.6.4 Základní pravidla SEPA inkas

Základní systém inkas vychází z principu, kdy souhlas k inkasu (tzv. Mandate) předává plátce přímo příjemci a jde tedy zcela mimo jejich banky. Zároveň je u SEPA inkas (v základním systému) možností inkaso odvolat. Popis systému inkas je specifikován v příslušných dokumentech souboru pravidel SEPA inkas:

- dokument SEPA Core Direct Debit Rulebook (základní systém): schéma bylo původně EPC navrhováno jako jediné, univerzální pro všechny typy plátců a příjemců a často je také označováno jako C2B (customer to business, spotřebitel platí inkasem podnikatelskému subjektu),
- dokument SEPA Business to Business Direct Debit Scheme Rulebook: varianta určená pro realizaci plateb mezi podnikatelskými subjekty. Jde o schéma, označované B2B (inkasní zúčtování mezi podnikatelskými subjekty). Zúčtovaná inkasa v tomto systému nejsou plátcem odvolatelná, příjemce má větší jistotu konečného zaplacení [13].

Náležitosti SEPA inkas:

1) Souhlas k SEPA inkasu (tzv. Mandate = Souhlas s inkasem, Souhlas)

V domácím platebním styku se tento souhlas k inkasu naprosto odlišuje, je nutné proto nutně zohlednit následující body:

- V rámci popisovaného schématu Souhlas označuje jednoznačné a právně platné vyjádření vůle a souhlasu plátce s tím, že příjemce může opakovaně nebo jednorázově inkasovat z účtu plátce, vedeného v bance plátce, specifikovanou částku.
- Souhlas je spravován příjemcem, který odpovídá za jeho uložení a archivaci a je k tomuto zmocněn plátcem.
- Souhlas musí být příjemcem archivován po dobu, vyžadovanou platnou legislativou jeho země, minimálně však po dobu, plynoucí z možných reklamačních lhůt realizované transakce.
- Souhlas je realizován v papírové nebo elektronické podobě.

- Souhlas může být vydán pro jednorázové nebo pro opakované použití, bez omezení doby platnosti, ale musí být vždy uvedeno.
- Klíčové atributy mandátu jsou odesílány bankou příjemce s každou inkasní operací prostřednictvím platebního a zúčtovacího systému bance plátce.
- V rámci zvláštních podmínek banky si může banka plátce nechat odsouhlasit uvedené údaje přímo plátcem [8].

2) Identifikační číslo příjemce (Creditor Identifier)

Soubory pravidel pro SEPA inkaso určují tzv. Identifikační číslo příjemce (CI). Jedná se o identifikační číslo, které umožňuje plátcí a bance plátce zkontrolovat údaje o příjemci s údaji uvedenými v žádosti o inkaso a v souhlasu s inkasem. Příjemce musí používat toto CI ve všech transakcích v rámci SEPA inkas a musí být zároveň uvedeno v souhlasu k inkasu. CI je jedinečné pro daný subjekt, ale je možné, aby příjemce užíval v rámci SEPA více CI.

Přidělování CI příjemcům probíhá a je stanoveno na národní úrovni. Systém SEPA inkas umožňuje využívat existujících národních CI v rámci celé SEPA (součástí CI je i kód vydávající země, který však nemá vazbu na příjemce, jako např. jeho sídlo). Pokud příjemce přechází do banky i v jiné zemi, lze CI zachovat, nová banka příjemce však musí mít možnost ověřit si, že CI je platný. Pravidla pro vydávání identifikačních kódů stanovuje v ČR Česká národní banka. Pokud příjemce CI nemá, zajistí jeho vydání banka, která zajišťuje platební služby pro příjemce [9].

3) Důvody k neprovedení inkasa

Při provádění SEPA inkasa může dojít k situacím, kdy není možné transakci provést, příp. je požadováno transakci vrátit. Nastávají různé případy, které jsou přesně definovány v souborech pravidel pro inkasa. Patří mezi ně tyto situace:

- *Reject* – zamítnutí transakce bankou plátce, ke kterému dochází z důvodů jako jsou technické důvody zjištěné bankou příjemce nebo bankou plátce – neplatný formát, nesprávný IBAN, aj.
- *Refusal* – žádost plátce o zrušení transakce před jejím provedením z jakéhokoliv důvodu na základě přesně dohodnutých pravidel mezi plátcem a bankou. Když dojde ke zrušení transakce po tom, co již proběhla, Refusal se mění na Refund
- *Refund* – refundace – žádost plátce o refundaci SEPA inkasa jak v případě autorizovaného, tak neautorizovaného inkasa. Žádost o refundaci musí být zaslána bance plátce po zúčtování inkasa. O Refund je možné požádat do 8 týdnů od data, kdy byl účet plátce zatížen a to bez uvedení důvodu. Když se jedná o neautorizovanou transakci, plátce může žádat svou banku o Refund do 13 měsíců od data, kdy byl jeho účet zatížen.
- *Return* – zrušení inkasa, které je iniciováno bankou plátce do 5 bankovních dnů po jeho provedení. (B2B do 2 dnů).
- *Reversal* – jedná se o vrácení finančních prostředků v případě, že inkaso bylo již zaúčtováno a zjistí se, že nemělo být provedeno.
- *Reversal* – iniciovaný bankou příjemce. Banka příjemce tuto povinnost nemá.
- *Revocation* – žádost příjemce dočasně odvolat výzvu k inkasu do data dohodnutého s plátcem.
- *Request for cancelation* – žádost banky příjemce o zrušení transakce ještě před jejím zaúčtováním [7].

3.6.5 Situace inkas v ČR

V České republice platila vždy jednotná úprava inkasa a neexistovalo rozlišování na různé modely inkas v tuzemském platebním styku. Banky v České republice nepodporují evropský model inkasa a nadále upřednostňují dosavadní princip předávání souhlasu s inkasem prostřednictvím banky plátce, která tak může existenci souhlasu předem

verifikovat. Tento postup je ze strany Evropské rady pro platební styk umožněn, ale je nedostatečně upraven v základních pravidlech SEPA. Banky působící na českém platebním trhu usilují o:

- uplatňování požadavku zachování inkasa formou stanovení doplňkových služeb k systému inkas, eventuelně usilovat o promítnutí do vlastních pravidel SEPA a to koordinací postupů s některými dalšími zeměmi.

Cílem je, aby při přechodu tuzemského systému na nástroje SEPA nedošlo ke snížení užitečných vlastností inkasa, zůstala zachována dostatečná ochrana klienta plátce i přiměřená jistota konečného zaplacení klienta příjemce. Ne ale všechny země tomuto modelu rozumí a jsou ochotny ho akceptovat. Proto bude nutné v souvislosti s přechodem národního platebního styku na SEPA řešit problematické body jako:

- používání mezinárodního formátu čísla účtu IBAN v domácím platebním styku,
- postup převodu existujících (nyní korunových) souhlasů s inkasem [8].

Obrázek 1 – Souhlas s inkasem předávaný bance

Zobrazení detailu souhlasu s inkasem [Nápověda](#)

Číslo účtu plátce	805022389
Číslo SI	5

Účet příjemce **805504329 / 0800**

Variabilní symbol	400
Konstantní symbol	500
Specifický symbol	600
Zpráva pro příkazce	

Začátek platnosti	18/10/2006	Konec platnosti	
Jednotka cyklu	Denně	Počet jednotek cyklu	50
Den splatnosti od		Den splatnosti do	
Pozice měsíce splatnosti			

Celková suma inkas	10 000.00 CZK	Celkový počet inkas	
Max. částka jedné výzvy k inkasu	CZK		

ZMĚNA ZRUŠENÍ ZPĚT

Zdroj: [11]

Registr příjemců inkas SEPA v České republice

V současné době upravila Česká národní banka Registr příjemců inkas SEPA podle nových daných pravidel, sepsaných po dohodě Českou bankovní asociací. Pravidla upravují tvorbu a registraci identifikačních kódů příjemců inkas v eurech pro potřeby SEPA inkas. Podle těchto pravidel se postupuje od března 2010 [9].

Registr příjemců inkas slouží k identifikaci klientů při provádění SEPA inkasa. V současné době zajišťuje tuto službu v rámci České republiky pouze UniCredit Bank a proto účastníků je na seznamu zatím jen pár s garancí pouze od jedné banky a to právě od UniCredit Bank.

Do Registru příjemců SEPA inkas bude začleněn klient teprve po splnění daných povinností, které mu udělí vždy jeho banka, která pak následně klienta запиše do registru vedeného Českou národní bankou.

Tato identifikace by měla být řešením pro částečnou ochranu banky příjemce v podobě minimalizace rizika z neoprávněného inkasa.

3.7 Směrnice o platebních službách

Směrnice o platebních službách (Payment Service Directive – PSD) zajišťuje právní podmínky pro vytvoření jednotného evropského platebního prostoru. Cílem PSD je vytvořit komplexní soubor pravidel, který bude platný a efektivní v rámci všech platebních služeb v celé eurozóně, aby přeshraniční platby probíhaly tak levně, rychle, snadno a bezpečně jako vnitrostátní. PSD se také snaží zlepšit hospodářskou soutěž otevřením platebního trhu novým konkurentům a dosáhnout tím větší efektivnosti a snížení nákladů. A v neposlední řadě představuje PSD základní právní soubor pro vytvoření SEPA. Jako právní dokument musela být tato směrnice implementována do právního prostředí všemi členskými zeměmi do 1. listopadu 2009.

Směrnice i přes kompletní harmonizaci platebních služeb povoluje státům 23 případů, kdy mají možnost volby. Nemusí striktně následovat opatření uvedená ve směrnici, ale mohou si vybrat variantu přijatelnější v národním prostředí členského státu (viz Příloha 1 – Možnosti členských států).

4 Problémy harmonizace a návrh jejich řešení

Základem harmonizace bezhotovostních platebních nástrojů, aby splňovala podmínky důležité pro fungování a existenci jednotné evropské platební oblasti, je implementace Payment Service Directive (Směrnice o platebních službách) do právního prostředí České republiky. Směrnice naráží na mnohé rozpory, se kterými se potýkají především poskytovatelé platebních služeb a přináší jim nemalé náklady, které budou rozebrány.

Přehled nejdůležitějších změn v platebním styku v rámci harmonizace platebních nástrojů:

- Smluvní dokumentace
 - Všechny dokumenty, které tvoří smluvní vztah mezi klientem a bankou, by nově měly být pod rámcovou smlouvou.

- Zvýšená informační povinnost banky
 - Banka musí klientům poskytnout Všeobecné obchodní podmínky a produktové podmínky s dostatečným předstihem k nastudování před podepsáním smluvní dokumentace.
 - Všichni klienti obdrží výpis z běžného účtu alespoň v měsíční frekvenci. Nároku na výpis se nemohou vzdát.

- Přenesení důkazního břemena plně na banku
 - Banka musí v případě sporu prokázat, že poskytla klientovi všechny zákonem definované požadavky, resp. doložit, že transakci klient provedl.

- Bezhotovostní platební styk
 - Zkracuje se připisování všech příchozích plateb o 1 den.
 - V žádostech o svolení k inkasu musí klienti vyplnit nová povinná pole „limit“ a „období“.
 - Při provádění převodů do členských států EU/EHP v měnách členských států EU/EHP musí klienti nově použít povinnou metodu zpoplatnění SHA.

- Platební karty (debetní i kreditní)
 - Nově si klienti v případě ztráty či odcizení platební kartu zablokují bez poplatku.

- Mění se i účtování poplatků za vedení karet.
- Vracení (refundace) platebních transakcí
 - Klienti mohou požádat o reklamaci částky provedeného inkasa nebo autorizované transakce platební kartou ve lhůtě osmi týdnů od jejího provedení.
 - Na vrácení peněžních prostředků mají klienti nárok i v případě neautorizované platby nebo nesprávně provedené platby chybou banky. Musí o navrácení zažádat neprodleně po zjištění [6].

4.1 Změna všeobecných obchodních podmínek

V rámci postupných úprav legislativních podmínek k dosažení harmonizace platebního styku v EU byl k 1. 11. 2009 implementován do české legislativy Zákon o platebním styku č. 284/2009 Sb., který umožnil postupné zavádění SEPA systémů a implementaci Payment Service Directive (Směrnice o platebních službách). Zákon obsahuje mnoho úprav, které se týkají i Všeobecných obchodních podmínek, které musely být částečně upraveny. Dále jsou rozepsány nové změny, které musely být přijaty v rámci Všeobecných obchodních podmínek konkrétní obchodní banky.

4.1.1 Společná ustanovení

Všeobecné obchodní podmínky (VOP) jsou doplněny samostatnými obchodními podmínkami pro jednotlivé produkty (produktové podmínky). Smlouvy o účtech, smlouvy o platebních prostředcích, smlouvy o provádění hotovostního platebního styku, příp. další smlouvy, jejichž obsahem je poskytování platebních služeb, produktové podmínky a VOP jednotlivě i společně tvoří smlouvu o platebních službách ve smyslu Zákona o platebním styku (nový zákonný pojem - rámcová smlouva).

Majitel účtu je oprávněn dávat obchodní bance platební příkaz k provedení platební transakce. Majitel účtu nakládá s peněžními prostředky na účtu v souladu se smluvním ujednáním, VOP a příslušnými produktovými podmínkami. S peněžními prostředky na účtu jsou kromě majitele účtu oprávněny nakládat jen osoby, které k tomu majitel účtu zmocnil (disponent). Disponenti mohou nakládat s peněžními prostředky na účtu dle rozhodnutí majitele účtu písemnou formou nebo prostřednictvím služeb elektronického bankovníctví, včetně platebních karet.

Při zřizování účtu podepíše majitel účtu dokument Zmocnění k nakládání s peněžními prostředky na účtech, ve kterém uvede disponenty, určí formu nakládání – písemnou formou či elektronickými prostředky a stanoví způsob podepisování. Obchodní banka doporučuje majiteli účtu, aby vzory podpisu uvedené ve Zmocnění, resp. na příslušném tiskopisu, podle kterých je ověřována autorizace písemných platebních příkazů, se odlišovaly od běžného způsobu podepisování používaného v obchodním styku mezi klientem a obchodní bankou. Zmocnění nabývá účinnosti v den, kdy je obchodní banka obdrží. Platební karty vydá obchodní banka disponentům na základě zvláštního smluvního ujednání s majitelem účtu.

Zmocnění může majitel účtu odvolat a nahradit novým zmocněním, tzn. změnit disponenty a/nebo rozsah jejich zmocnění s tím, že nové zmocnění nabývá účinnosti v pracovní den dohodnutý s obchodní bankou.

Disponent je oprávněn k nakládání s peněžními prostředky na účtu, ověření aktuálního zůstatku na účtu, ověření pohybů a stavu peněžních prostředků na účtu, k doručování písemných dispozic obchodní bance a k vyzvedávání výpisů z účtu a veškeré korespondence pro majitele účtu, není-li určena do vlastních rukou. Všechna ostatní práva související s vedením účtu, která vyplývají ze smlouvy o účtu, má pouze majitel účtu, není-li produktovými podmínkami stanoveno jinak.

Majitel účtu a disponent zodpovídá za aktuálnost, správnost a úplnost svých údajů předávaných obchodní bance v souladu s právními předpisy. Tyto skutečnosti stvrzuje majitel účtu a disponent svým podpisem na příslušném tiskopisu před pracovníkem obchodní banky. Obchodní banka je oprávněna vyžadovat úřední ověření podpisu na všech písemných právních úkonech majitele účtu, které majitel účtu nepodepisuje před zaměstnancem banky.

Majitel účtu je povinen bez zbytečného odkladu písemně oznámit bance všechny změny údajů požadovaných při uzavření smluvního vztahu a změnu údajů doložit platným průkazem totožnosti, popř. jiným dokumentem, ze kterého je změna zřejmá v souladu s právními předpisy. Majitel účtu je povinen na výzvu obchodní banky kdykoli v průběhu trvání smluvního vztahu doplnit identifikační údaje, které bude obchodní banka požadovat, a totéž je povinen zabezpečit i u disponentů a v případě právnické osoby i u skutečného majitele této právnické osoby. Neoznámení těchto změn a údajů či nedoplnění identifikačních údajů považuje obchodní banka za porušení smluvních podmínek.

Bez příkazu majitele účtu je obchodní banka oprávněna odepsat peněžní prostředky z účtu z důvodu vrácení částky autorizované inkasní platební transakce na účet poskytovatele plátce na základě jeho žádosti a v případě, že neobdrží částku převodu ze zahraničí od zprostředkující banky.

Nepovolený debetní zůstatek účtu je považován za závažné porušení povinnosti ze smlouvy o účtu.

4.1.2 Platební transakce

Obchodní banka je oprávněna odepsat z účtu peněžní prostředky poukázané na účet po úmrtí oprávněné osoby (příjemce důchodu) na základě pokynu orgánu sociálního zabezpečení, který je oprávněn provádět výplatu důchodové dávky podle právních předpisů České republiky. Obdobně může obchodní banka postupovat i v případě sociálních dávek poukázaných ze zahraničí, jestliže se tak s majitelem účtu dohodne.

Klient je oprávněn nakládat s peněžními prostředky na účtu na základě platebního příkazu, který dává na tiskopisech odsouhlasených obchodní bankou nebo platebními prostředky (elektronickými distribučními kanály a platebními kartami) v souladu s příslušnými smluvními ujednáními, do výše použitelného zůstatku na účtu, resp. do výše smluvně sjednaného úvěru. S peněžními prostředky na účtu je klient oprávněn nakládat také prostřednictvím soukromých šeků, které musí být vystaveny pouze na schválených tiskopisech soukromých šeků, které obchodní banka vydala k účtu klienta.

Obchodní banka provádí pouze autorizované platební transakce. Platební transakce je autorizována, jestliže k ní dal klient souhlas. Udělením souhlasu klienta s platební transakcí se rozumí:

- a) platební transakce na základě písemného platebního příkazu – podpis klienta v souladu s podpisovým vzorem a/nebo uvedení jiného smluvně sjednaného nebo obchodní bankou stanoveného způsobu autorizace,
- b) platební transakce prováděné platebními kartami – zadání PIN při výběru či vkladu peněz za použití bankomatu, zadání PIN nebo vlastnoruční podpis držitele platební karty, případně kombinace obou metod dle typu a druhu platební karty při bezhotovostních platbách u obchodníků, nebo zadání čísla virtuální či klasické platební karty nebo ochranného trojčíslí karty Card Security Code (CSC), Card Verification Value (CVV),

Card Verification Code (CVC), které je analogií PINu při bezhotovostní platbě na internetu a tzv. MO/TO operace,

c) platební transakce prováděné prostřednictvím elektronických distribučních kanálů – zadání autorizačních prvků uvedených v podmínkách pro příslušnou službu elektronického bankovníctví.

Klient svým souhlasem zároveň stvrzuje, že se před autorizací platební transakce seznámil s relevantními informacemi k této platební transakci.

Obchodní banka provede platební transakci, jsou-li současně splněny následující podmínky:

- a) vyplnění platebního příkazu v souladu s VOP, a produktovými podmínkami,
- b) předání platebního příkazu ve lhůtě stanovené obchodní bankou,
- c) zajištění dostatku použitelných peněžních prostředků k provedení platební transakce na účtu klienta, včetně příslušných poplatků,
- d) splnění dalších podmínek stanovených právními předpisy.

Za úplnost, věcnou správnost a pravdivost všech údajů uvedených na platebním příkazu je odpovědný klient. Obchodní banka je oprávněna odmítnout provedení platebních příkazů, které nejsou vyplněny v souladu s podmínkami stanovenými ve VOP a v příslušných produktových podmínkách, nebo nesplňují jiné podmínky stanovené pro jejich provedení. V tomto případě obchodní banka neodpovídá za škody vzniklé jejich neprovedením. Informaci o neprovedení platebních příkazů obchodní banka klientovi zpřístupní dohodnutým způsobem.

Obchodní banka provádí pouze platební příkazy doručené způsobem stanoveným v příslušných produktových podmínkách.

Obchodní banka přijímá vklady hotovostí ve prospěch účtů v CZK a ve vybraných cizích měnách v celé síti poboček obchodní banky. Vklady a výplaty hotovostí v cizí měně jsou prováděny pouze v měnách uvedených v kurzovním lístku ve valutové části.

Podmínky a lhůty pro provádění vkladů a výplat hotovostí jsou stanoveny v příslušných produktových podmínkách.

Ustanovení týkající se platebních transakcí se nevztahují na dokumentární platby (akreditivy, inkasa, záruky), směnky a šeky, pro které platí zvláštní podmínky.

4.1.3 Konverzní a směnné operace

Konverzní/směnné operace jedné měny do jiné měny provádí obchodní banka kurzem podle kurzovního lístku platného v den provedení platebního příkazu, resp. v okamžiku provedení této operace. Pokud protihodnota v CZK převyšuje limit stanovený bankou, použije banka kurz odvozený od aktuálního kurzu na mezibankovním devizovém trhu. V případě podstatných výkyvů kurzů na mezibankovním devizovém trhu je obchodní banka oprávněna změnit kurzovní lístek i v průběhu pracovního dne.

Dispozice klienta ke konverzní/směnné operaci musí obsahovat označení měny účtu plátce a příjemce a označení měny částky převodu (pokud není měna označena, rozumí se CZK).

Informace o směnných kurzech (kurzovní lístek) jsou zveřejněny v provozních prostorách všech poboček obchodní banky a rovněž jsou uveřejněny na internetových stránkách banky.

4.1.4 Lhůty

Obchodní banka provádí platební transakce ve lhůtách, vyplývajících ze ZOPS. Pro stanovení okamžiku přijetí platebního příkazu pro účely počítání lhůt pro provádění platebních transakcí je rozhodující den/hodina předání platebního příkazu a jeho forma (písemná nebo platebním prostředkem).

Případně-li okamžik přijetí platebního příkazu na dobu, která není provozní dobou obchodní banky, nebo na dobu po uplynutí lhůty stanovené pro určité typy platebních transakcí (tzv. cut-of time), platí, že platební příkaz byl přijat na začátku provozní doby následujícího pracovního dne.

Lhůty a doba pro předání platebního příkazu, stanovené obchodní bankou, jsou uvedeny v příslušných produktových podmínkách, není-li mezi bankou a klientem dohodnuto jinak.

Obchodní banka připíše částku převodu ve prospěch účtu klienta poté, kdy byla připsána ve prospěch účtu banky a kdy banka obdržela podklady nutné k poskytnutí částky převodu příjemci, není-li v produktových podmínkách uvedeno či mezi bankou a klientem dohodnuto jinak.

Lhůty vyplývající ze Zákona o platebním styku mohou být prodlouženy v případě, že banka postupuje dle právních předpisů o opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

4.1.5 Úprava pojmů platebního styku

platební příkaz	Pokyn Klienta daný obchodní bance, jímž žádá o provedení platební transakce.
platební transakce	Vložení peněžních prostředků na účet, výběr peněžních prostředků z účtu nebo převod peněžních prostředků.
platební prostředek	Zařízení nebo soubor postupů dohodnutých mezi bankou a klientem, které jsou vztaženy k osobě klienta a kterými klient dává platební příkaz.
platební služba	Služba umožňující vklad peněžních prostředků na účet a výběr peněžních prostředků z účtu, převod peněžních prostředků z podnětu plátce, převod peněžních prostředků z podnětu příjemce na základě souhlasu, který plátce udělil příjemci, poskytovateli příjemce nebo svému poskytovateli (inkaso), převod peněžních prostředků, k němuž byl dán podnět platebním prostředkem, vydávání a správa platebních prostředků a zařízení k přijímání platebních prostředků.
poskytovatel	Poskytovatelem platební služby (dále jen „poskytovatel“) se rozumí ČNB, jiné tuzemské banky, zahraniční banky a zahraniční finanční instituce, spořitelní a úvěrní družstva, instituce elektronických peněz, zahraniční instituce elektronických peněz,

	vydavatelé elektronických peněz malého rozsahu, platební instituce, zahraniční platební instituce, poskytovatelé platebních služeb malého rozsahu, a to za podmínek stanovených ZOPS.
plátce	Klient, z jehož platebního účtu mají být odepsány peněžní prostředky k provedení platební transakce nebo který dává k dispozici peněžní prostředky k provedení platební transakce.
příjemce	Klient, na jehož platební účet mají být podle platebního příkazu připsány peněžní prostředky nebo jemuž mají být podle platebního příkazu peněžní prostředky dány k dispozici.
bankovní informace	Informace obsahují identifikační údaje klienta (jméno, příjmení, adresa trvalého nebo dalšího pobytu, obchodní firma / název, sídlo, IČO, datum zápisu do zákonem určeného rejstříku, údaje o členech statutárního orgánu, výše základního kapitálu, předmět podnikání/činnosti), dobu trvání smluvního vztahu s bankou, základní informace o účtech (je-li účet aktivní a zda jsou zůstatky na účtu kreditní, bez uvedení výše zůstatku), vyjádření banky k úvěrům a závazkům klienta vůči bance (hodnocení, zda jsou úvěry spláceny řádně a včas, bez uvedení výše a typu úvěru), hodnocení důvěryhodnosti klienta a případně doporučení obchodního spojení.

4.2 Problematické pasáže PSD a návrhy jejich řešení

V některých oblastech směrnice o platebních službách je možné najít sporné termíny, které poskytovateli služeb či klientovi nedávají jasné informace či určitým způsobem ztěžují situaci, ať už v podobě narůstajících nákladů, neefektivnosti, neekologičnosti apod. V této kapitole budou formulovány doporučení k jednotlivým problematickým tématům.

4.2.1 Odpovědnost klienta

U neautorizovaných plateb provedených prostřednictvím zneužitých, ztracených či odcizených platebních karet klienti nesou ztrátu pouze do maximální výše 150 eur za všechny transakce, pokud tuto skutečnost oznámí bez zbytečného odkladu poté, co se o ní dozvěděli. Současně musejí splnit veškeré své povinnosti podle Podmínek pro platební karty klientů konkrétní obchodní banky. V opačném případě klienti nesou plnou výši ztráty z neautorizovaných plateb. Pro výpočet spoluúčasti majitele účtu je rozhodné datum hlášení ztráty/krádeže platební karty. Do 48 hodin před blokací činí spoluúčast nepojištěného klienta 150 eur.

Držitel (klient) nese ztrátu:

- do výše 150 EUR vzniklou před blokací zneužitím ztraceného nebo odcizeného platebního prostředku, nebo v případě, že nezajistil ochranu personalizovaných bezpečnostních prvků platebního prostředku
- vzniklou jeho hrubou nedbalostí před blokací
- vzniklou jeho podvodným jednáním

Všechny tyto události, které klientovi přiřazují odpovědnost, jsou bankou většinou jen velmi obtížně dokazatelné a záleží jen na svědomí klienta, zda se k nastalým okolnostem ztráty či odcizení karty dozná.

Vydavatel (banka) je povinen:

- zajistit bezpečnost personalizovaných bezpečnostních prvků platebních prostředků
- nevydávat nevyžádané platební prostředky (leđa náhradou za stávající)
- umožnit hlášení ztráty/zneužití platebního prostředku 24 hodin denně, 7 dní v týdnu a okamžitě platební prostředek zablokovat

Vydavatel odpovídá:

- nenese-li ztrátu držitel
- za riziko při přepravě platebního prostředku držiteli

Při nesprávně provedené platební transakci (správné provedení platební transakce = v souladu s jedinečným identifikátorem, včas a ve správné výši):

- poskytovatel (banka) odpovídá plátcí za úsek banka plátce – banka příjemce
- za zbytek odpovídá banka příjemce příjemci
- uživatel musí chybu hlásit neprodleně, nejpozději do 13 měsíců (poté bezdůvodné obohacení ale jen vůči obohacenému)

Platební transakce, u níž došlo k neoprávněné srážce z převáděné částky:

- u platební transakce iniciované plátcem: poskytovatel plátce zajistí připsání plátcí
- u platební transakce iniciované příjemcem: poskytovatel příjemce zajistí připsání příjemci

Banka sice zaručuje klientovi odpovědnost do výše 150 EUR, ale odvolává se na body obsažené v Produktových podmínkách, čímž se částečně brání před případným podvodným chováním klienta. Klient má ve všech bodech výhodu a podvodné jednání není pro banku snadné odhalit. Nejprve si banky vykládaly limit 150 EUR jako limit na jednu transakci. Následně ČNB vydala výklad, kdy limit 150 EUR je pro součet transakcí (např.

provedených po ztrátě karty). Pokud by to zákon umožňoval, řešením pro poskytovatele platebních služeb i klienta by mohla být procentuální odpovědnost klienta i po překročení částky 150 EUR při provedení neautorizované transakce provedené pomocí ukradené či ztracené platební karty. V případě odcizení vyšší částky z účtu by se klient podílel poměrným dílem místo pevně stanoveného limitu a pak vše platí banka. Procento z částky by mohlo být nízké, ale zaručovalo by bance o něco vyšší ochranu před stále narůstajícími případy podvodného jednání a ponechávaly klientovi zodpovědnost za bezpečnost platebních nástrojů, kterých využívá.

4.2.2 Rámcová smlouva

Byl zaveden nový zákonný pojem pro všechny součásti smluvního vztahu - rámcová smlouva, smlouva o platebních službách. Rámcovou smlouvu tvoří u všech klientů obchodní banky všechny mezi bankou a klientem sjednané smlouvy o poskytování platebních služeb, mezi něž patří smlouvy o účtech, platebních kartách, službách elektronického bankovníctví, o provádění hotovostního platebního styku (noční trezory, aj.), dále Všeobecné obchodní podmínky a Produktové podmínky k jednotlivým produktovým službám.

Potenciálním problémem může být absence reklamačního řádu a sazebníku obchodní banky jako součástí rámcové smlouvy. Do rámcové smlouvy by měl být implementován vzhledem k nutnosti poskytnutí klientovi veškerých informací a také kvůli případné ochraně banky před napadením z utajování informací. Klienti musí být o všech změnách rámcové smlouvy informováni nejméně dva měsíce před uskutečněním změny. Pokud se klient v této lhůtě nevyjádří negativně, změny jsou brány jako odsouhlasené. V opačném případě má klient právo na vypovězení smlouvy.

Výpovědní lhůta u rámcové smlouvy se ze strany obchodní banky prodloužila z jednoho na dva měsíce od prvního dne kalendářního měsíce následujícího po doručení výpovědi. Výpovědní lhůta ze strany klienta se sjednocuje na jeden měsíc u všech smluv rámcové smlouvy a začíná běžet následující den po doručení do obchodní banky.

Banka musí vůči klientovi plnit řadu informačních povinností již před uzavřením smluvního vztahu – rámcové smlouvy pro klienty, resp. smlouvy o jednorázové platební transakci pro „neklienty“. Např. "neklienti", kteří se následně stanou novými klienty

banky, mají právo na podání podstatných informací o obsahu smluvního vztahu - VOP a produktové podmínky (tj. rámcové smlouvy), na základě kterých se rozhodne, zda smluvní vztah s bankou uzavře.

„Neklienta“ musí banka seznámit před provedením jednorázové platební transakce (tj. převážně hotovostní operace) s informacemi o podkladech nutných k jejímu provedení, a lhůtách a poplatcích s tím spojených, přičemž na jeho žádost mu musí tyto informace poskytnout.

"Neklientovi" budou informace předávány standardně přes webové stránky banky nebo v pobočkách v informačním šanonu, případně na jeho žádost mu budou předány v pobočce v tištěné podobě.

Klient si může vybrat frekvenci získávání informací od banky o stavu jeho účtu. Klient se nemůže informační povinnosti vzdát.

Běžné účty:

- poštou: po obratu, týdně, dekádně, měsíčně
- elektronicky: denně, týdně, měsíčně

Spořicí účty:

- poštou: po obratu, týdně, měsíčně
- elektronicky: denně, týdně, měsíčně

Termínované vklady (u nich nejsou výpisy požadovány zákonem):

- poštou: po obratu, týdně, měsíčně
- elektronicky: denně, týdně, měsíčně

4.2.3 Pojem „drobný podnikatel“

Definice drobného podnikatele vycházející ze směrnice o platebních službách zní takto:

Jedná se o malého a středního podnikatele, pokud

- a) zaměstnává méně než 10 zaměstnanců,
- b) jeho aktiva, uvedená v rozvaze, nepřesahují 180 000 000 Kč nebo má čistý obrat za poslední uzavřené účetní období nepřesahující 250 000 000 Kč, účtuje-li v soustavě podvojného účetnictví; neúčtuje-li v soustavě podvojného účetnictví, vztahují se uvedené částky ke konečným příjmům a k úhrnu majetku,
- c) je nezávislý (žádná jiná osoba nebo více osob společně, které nejsou malým a středním podnikatelem, nemají alespoň 25 % podíl na jeho základním kapitálu ani na jeho hlasovacích právech). [obchodní zákoník]

Tato definice odpovídá definici mikropodniku podle požadavků EU. Vzhledem k rozporům ohledně tohoto pojmu banky tento pojem nezavádí a poskytují stejné služby, práva a povinnosti vůči bance všem osobám, ať už i fyzickým či právnickým.

Výhodou zavedení tohoto pojmu mělo být zvýšení efektivnosti spolupráce drobného podnikatele a banky. Směrnice ale neuvádí změny statutu podnikatele a okamžik, kdy se z fyzické osoby stává drobný podnikatel. Takový podnikatel ani nemá povinnost změnu statutu bance oznámit, tj. překročení počtu zaměstnanců, ročního obratu. Tyto úpravy jsou nutné přesně vymezit, pokud EU navrhuje zvýhodnění a podporu drobných podnikatelů.

4.2.4 Důkazní břemeno

Směrnice udává, že důkazní břemeno je celým dílem na straně banky v jakékoliv sporné situaci mezi klientem a bankou. Klient získal velké množství práv a v případě, že je banka nesplnila, může tento fakt bance reklamovat a pokud banka neprokáže opak, je povinna zařídit vše podle práv klienta.

Klient je chráněn ve všech případech. Banka musí pokaždé někdy i dost komplikovaně dokazovat klientovu pravdu či nepravdu. Tím se samozřejmě bance opět

zvyšují náklady na archivaci, jelikož musí rozšířit seznam dokumentů, které je nutné v případě pozdějšího sporu archivovat a splnit tím důkazní povinnost.

Důkazní břemeno pouze na straně banky je příliš benevolentní ke klientovi. Návrhem by mohl být dodatek k této oblasti a to ten, že klient je povinen v případě jakéhokoliv důkazního materiálu dokumenty v případě sporu předložit, a zejména v případě významné stížnosti či reklamace z jeho strany. Pokud žádný dokument nevlastní a čestně toto prohlásí, důkazní břemeno zůstává na bance. Banky obvykle požadují aktivní spolupráci klienta při důkazním řízení.

4.2.5 Poplatky

V souvislosti se snižování nákladů na transakci je nutné zmínit i poplatky mezi bankami. Cena u platby domácí i příhraniční se stává stejně vysokou. MIF mezibankovní vyrovnávací poplatek 0.88 eurocentu od poskytovatele příjemce poskytovateli plátce se aplikuje na všechny přeshraniční inkasní platby počátku listopadu 2012, není-li bilaterálně domluven jiný poplatek nebo multilaterálně nižší poplatek. Domácí mezibankovní vyrovnávací poplatek platný od listopadu 2009 lze aplikovat do listopadu 2012, není-li multilaterálně snížen či bilaterálně změněn. Po roce 2012 by měl být poplatek zrušen, aby došlo k dalšímu snížení provádění platebních transakcí.

Poplatky klientů bance se také mění. Zákonné povinnosti se plní zdarma (blokace karet, zpřístupnění informací o provedených transakcích 1x měsíčně, vrácení bianko autorizované transakce, reklamace...), pokud zákon výslovně nestanoví, že lze požadovat úplatu přiměřenou a odpovídající nákladům (př.: odvolání příkazu či dohledání platební transakce zadané špatně uživatelem).

Nezahrnuje-li platební transakce směnu měn, platí plátce úplatu požadovanou poskytovatelem plátce a příjemce úplatu požadovanou poskytovatelem příjemce (nelze OUR, BEN).

Vydavatel nesmí příjemci bránit v tom, aby požadoval od plátce úplatu za přijetí platebního prostředku nebo mu za jeho přijetí nabízel slevu (o úplatě musí příjemce předem informovat) – opce ČR (14 států zřejmě naopak tyto poplatky zakáže).

4.2.6 Informace na trvanlivém médiu

Všechny informace, které banka je povinna poskytnout klientovi, musí být předávány na trvanlivém médiu, aby se klient k těmto informacím mohl kdykoliv vrátit. Banka používá zejména poskytování informací v papírové podobě. Každý klient by měl být informován např. o změně Všeobecných obchodních podmínek, to znamená, že musí být obeslán. Tato povinnost poskytování informací na trvanlivém médiu je značně nákladná a hlavně velmi neekologická.

V rámci běžné komunikace mezi klientem a bankou (zasílání výpisů) by klient měl být informován o nastalé změně a možnosti informovat se podrobně na internetových stránkách banky či osobně v jednotlivých pobočkách, kde na požádání dostane informace na trvanlivém médiu, místo automatického obesílání všech klientů. Klient by si také mohl telefonicky zaslání informací vyžádat a banka by mu bezplatně dokumenty zaslala.

4.2.7 Neprodlené připsání částky na účet

Banka má povinnost připsat částku neprodleně po vložení hotovosti. Problém nastává u tzv. uzavřených obalů, tj. příjmových bankomatů a nočních trezorů. V těchto případech termín „neprodleně po vložení“ nelze doslovně dodržet. Zaměstnanec banky by mohl částku připsat, ale bez kontroly a přepočtu hotovosti by musel spoléhat pouze na správnost výše částky, kterou klient při vložení uvedl. V opačném případě by mohlo dojít ke sporu a těžkému dokazování.

Jde o sporný výklad termínu „neprodleně po vložení“. Může jít o okamžik předání peněz bance (např. do nočního trezoru), o okamžik otevření pobočky a vyjmutí obsahu nočního trezoru nebo o okamžik otevření bezpečnostní obálky pracovníkem banky a fyzickým spočítáním vhozené hotovosti.

Aktuální praxe vychází z produktových podmínek každé banky, kde je definováno, v jaké lhůtě budou prostředky připsány – tedy jaký okamžik je ten, který je označován jako rozhodný a od kterého se pak počítá lhůta připsání peněžních prostředků. Většinou se jedná o připsání peněžních prostředků v ten samý den do určité hodiny, co jsou peněžní prostředky vloženy, či den následující, v případě vkladu mimo pracovní dobu banky.

4.2.8 Změny inkas

Inkaso

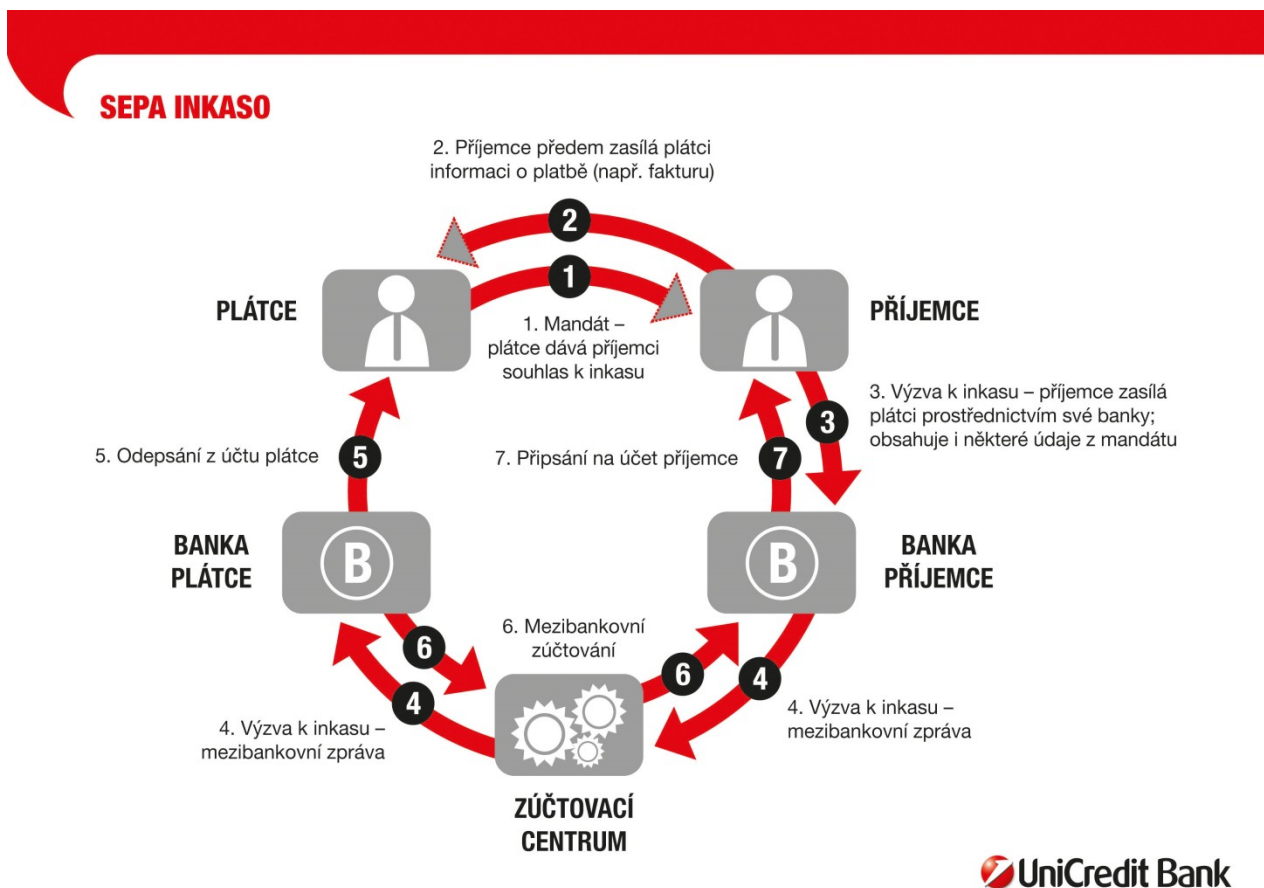
V zemích Evropské unie se model inkas liší v každém národním systému. V ČR nastavený model odpovídá požadavkům SEPA, „debtor mandate flow“. Evropský model inkasa v tuto chvíli využívá „Creditor mandate flow“ a až následně bude aplikovat „Debtor mandate flow“. Tedy předpokládá schválení platby mezi plátcem a příjemcem mimo banku s tím, že banka plátce si souhlas k inkasu verifikuje jen na základě informací předložené bankou příjemce. A zároveň, dává plátcí větší práva v oblasti reklamace provedené inkasní transakce. V České republice se preferuje model ověření banky plátce souhlasu s inkasem před provedením transakce. V České republice tento model efektivně funguje bez komplikací. Evropský model inkasa je v podstatě založen na důvěře mezi plátcem a příjemcem, přičemž by v České republice mohl významně poklesnout počet provedených inkas z důvodu obav jak ze strany plátce, tak ze strany příjemce. Následně by tento model mohl být nevýhodný i pro banky, které by byly nuceny řešit větší počet reklamací a žádostí o storno inkasa, s čímž souvisí zajištění technické a lidské podpory.

S přijetím eura ale bude nutné systém inkas stejně upravit podle pravidel SEPA. Je důležité, aby nedošlo ke snížení užitku inkasa, co se týče četnosti, plátce byl ochráněn před neoprávněným provedením platební transakce a příjemce měl zajištěno zaplacení.

Významnými problémovými a nákladovými položkami bude plánovaná změna národních čísel účtu na mezinárodní formát IBAN a používání BIC i v rámci domácího platebního styku a samozřejmě také změna všech souvisejících tiskopisů, zejména souhlasů s inkasem. Otázkou je, zda velká komplikovanost úprav systémů a potřeba finančních prostředků nepřesvědčí o výhodnosti zachování stávajícího systému.

Poskytovatel, který poskytuje službu inkasa na straně plátce - spotřebitele vnitrostátně, musí tuto službu zajistit i přeshraničně (funguje od 1.11. 2010), v případě zemí mimo eurozónu (včetně ČR) se poskytování služby odkládá na 1.11. 2014 (v případě přijetí eura před 1.11. 2013, tak 1 rok po vstupu do eurozóny). Jediná banka v ČR umožňující SEPA inkaso je UniCredit Bank.

Obrázek 2 – Průběh SEPA inkasa

Zdroj: [16]

Většina bank se také zavázala k plnění standardu č. 23 vydaného Českou bankovní asociací, tzv. Kodexu Vracení částky autorizované platební transakce provedené z podnětu příjemce. V případě akceptace žádosti plátce bankou plátce o vrácení částky inkasa, má banka plátce právo požadovat vrácení těchto prostředků od banky příjemce. Pokud částka inkasa nepřesahuje definovaný limit, banka příjemce vyhoví ve všech případech žádosti o vrácení částky inkasa bance plátcí a to do 5 pracovních dnů po obdržení žádosti.

V situaci, kdy požadovaná částka inkasní transakce přesahuje 5 000 Kč, banka plátce zasílá spolu se žádostí o navrácení inkasní částky i potřebné informace a doklady. Poskytovatelé platebních služeb, kteří přistoupili k tomuto Kodexu, se zavazují, že budou-li v pozici poskytovatele platebních služeb příjemce, sdělí poskytovateli platebních služeb plátce na jeho žádost veškeré identifikační údaje o příjemci, které jsou nezbytné pro

vymáhání částky odpovídající inkasní transakce po příjemci, a to s cílem zamezit bezdůvodnému obohacení příjemce.

SIPO

SIPO (Soustředěné inkaso plateb obyvatelstva) je služba, která je zajišťována Českou poštou a spočívá v inkasování plateb (např. za nájemné, elektřiny, plynu, vody, rozhlasových a televizních poplatků, kabelové televize, předplatné tiskovin, pojištění, spoření apod.) od fyzických osob ve prospěch právnických a dalších osob, které uzavřely s poštou smlouvu o poskytování SIPO [10].

V souvislosti s harmonizací platebních nástrojů bylo diskutováno, zda ryze český platební nástroj, který v Evropě není zaveden, zachovat v rámci povolených výjimek pro členské země, či jej zrušit a sjednotit s evropským systémem. Čeští klienti tento platební nástroj využívají, jsou na něj zvyklí a vyplatí se jim, rušit by se neměl. Je ale nutné promítnout úpravy platné pro běžné inkaso i v podmínkách SIPO.

Jedná se zejména o vracení platební transakce v rámci SIPO. Banka je povinna vrátit na žádost příjemci platební transakci, která překročila z jeho strany možnou očekávanou výši. SIPO se skládá z více plateb, banka přijímá od pošty a provádí tyto platby jako hromadnou transakci bez rozpoznání jednotlivých výší plateb v rozpisu SIPO. V případě, že klient požaduje navrácení proběhnuté transakce, banka je schopna navrátit pouze celou částku, bez ohledu na to, která z dílčích plateb byla překročena. Pro klienta nastává problém, že se může stát neplatičem u ostatních institucí a mohou z toho vyplývat další náklady.

Klient má možnost se také obrátit přímo na konkrétní instituci, která překročila očekávanou částku, řešit situaci přímo s ní a vyhnout se komplikacím s pozdní platbou u ostatních plateb zahrnutých v rámci SIPO. Tato varianta je výhodnější i pro banku.

Kvůli těmto častým komplikacím bylo zavedeno stanovení povinného limitu ve svolení k inkasu SIPO i svolení pro Telefónicu O2 (pevné linky) k minimalizaci klientem neočekávaně vyšších plateb. U standardního svolení je nové povinné pole období, ke kterému se limit vztahuje. Pokud klienti nebudou mít nastaven limit i období, respektive

budou mít jen jeden z těchto parametrů, banka automaticky nastaví limit, a to pro měsíční období. Tyto změny doprovází i nutná úprava formulářů a další náklady pro banku.

Výhodou SIPO je také možnost úprav jednotlivých položek v internetovém bankovníctví a také opakované zúčtování platby, pokud při prvním zúčtování nebylo na daném účtu dostatek finančních prostředků. To chrání klienta před záznamem v listině dlužníků např. v případě později přijaté výplaty, zvyšuje to klientský komfort a snižuje počet neúčtovatelných plateb.

4.3 Náklady pro banky

Implementace PSD za účelem harmonizace bezhotovostních platebních nástrojů a procesů v rámci banky s pravidly SEPA znamenalo pro obchodní banky významné nákladové položky, které jsou banky povinny nést. Dopady implementace na technologie a procesy lze kategorizovat do tří širokých oblastí:

- základní náklady,
- provozní náklady,
- operační rizika.

4.3.1 Základní náklady

Definice platebního účtu

Evropská směrnice o platebních službách na vnitřním trhu (2007/64/ES) obsahuje jedinou definici platebního účtu. Rozsah této definice v původním návrhu Komise byl omezen pouze na platební účty používané pro platební transakce. Nicméně, slovo „pouze“ bylo následně odstraněno a další specifikace neproběhla. Dalším problémem je definice vkladu, která právě znemožňuje bližší upřesnění.

Jako platební účet při zachování široké definice platebního účtu budou brány i účty spořicí a účty stavebního spoření. To by mohlo vést k povinnosti bance tyto produkty otevřít k možnosti plateb z těchto účtů a znamenalo by to pro ni ztrátu možnosti vyšších investic. O tomto problému Evropská rada pro platební styk jedná a měla by být vyřešena zúžením definice. V opačném případě by banka přišla o desítky miliónů korun z ušlých výnosů na přijatých úrocích.

Široká působnost PSD

Působnost Směrnice původně zasahovala i do 1-leg transakcí. Tyto transakce představují převod finančních prostředků ze státu Evropské unie do státu mimo EU/EHP. Směrnice obsahuje lhůty, které nelze v tomto případě plnit.

V případě, že plátcí z EU/EHP posílá finanční prostředky příjemcům z Malajsie, kde banka plátce nemá smluvní dohodu s místní bankou, pošle banka plátce prostředky

bance, se kterou má smluvní dohodu o vypořádání těchto transakcí. Ta pošle prostředky další smluvní bance, až se dostanou do banky ve státu určení a ta rozpošle transakce do konkrétních menších bank prostřednictvím národního clearingů. Banka plátce nemůže zajistit, za jak dlouho příjemce prostředky dostane, jelikož řetězec bank a rychlost jejich vyřízení se může lišit od každé transakce.

Při žádosti plátce o vrácení transakce, nemůže dojít k automatickému navrácení finančních prostředků jako v případě SEPA. Banky v zemích mimo SEPA nejsou povinny dodržovat stejná pravidla a tak navrácení transakce plátcí je velmi problematické a často nemožné.

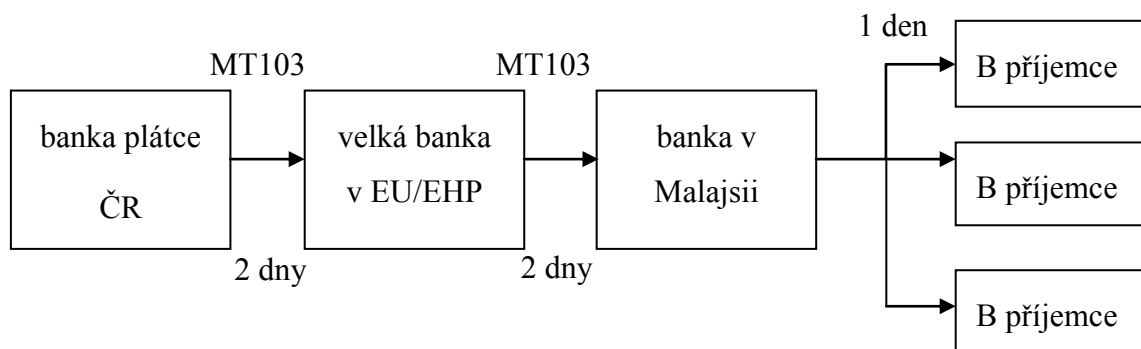
Dalším problémem je převod finančních prostředků v 3. měně, jelikož zúčtování takovéto transakce musí projít přes clearingové centrum země, ve které je příslušná měna národní měnou. V případě převodu amerických dolarů z české banky do francouzské, musí projít transakce clearingem ve Spojených státech amerických. To samozřejmě prodlužuje celkový převod a není možné splnit lhůty dané ve Směrnici.

Tyto převody mimo EU/EHP je možné provést sériovou metodou či krycí. Sériová metoda spočívá v přenosu finančních prostředků mezi bankami společně s informací o plátcí, příjemci a účelu platby. Zatímco při krycí metodě dostane informací banka příjemce a platební prostředky jsou posílány prostřednictvím korespondentských bank.

Tento způsob (krycí metoda) je velmi nebezpečný v případě podvodů s praním špinavých peněz a financování teroristických organizací. V případě, že z francouzské banky odejde částka v amerických dolarech do pákistánské banky, se kterou má francouzská banka smluvní dohodu, dostane tato banka informací o platební transakci, ale peníze půjdou ještě přes clearing americké banky. Americká banka nebude mít ale informací, komu tato částka je určena, od koho a případně za jakým účelem. Proto zvláště díky tlaku amerických bank, byly rozšířeny formáty SWIFT. Konkrétně mezibankovní převod MT202 na MT 202 COV, který již obsahuje i informací o plátcích a příjemcích.

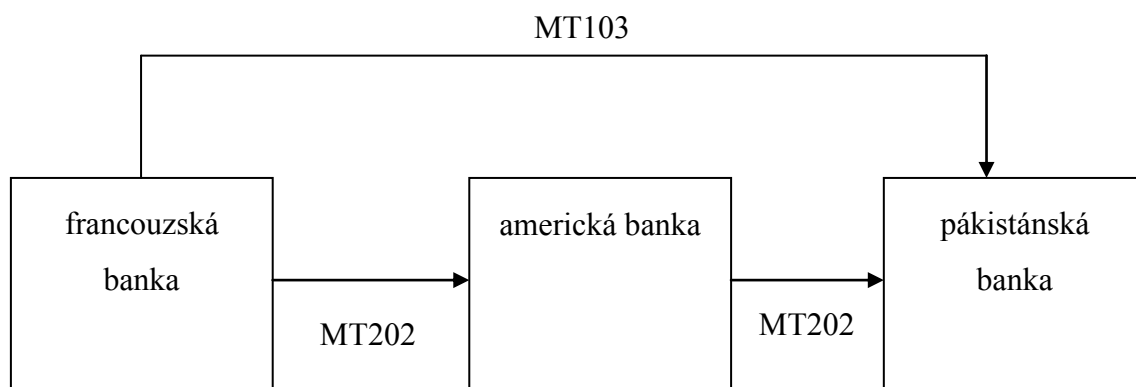
V případě sériové metody probíhá převod pod kódem MT103 a obsahuje finanční prostředky i všechny informací, viz obrázek 3. V případě krycí metody proběhne mezi v příkladu zmíněnou francouzskou bankou a pákistánskou informací s kódem MT103 a mezi francouzskou a americkou bankou pouze finanční prostředky s kódem MT202. Viz obrázek 4.

Obrázek 3 – Příklad převodu platebních prostředků mezi českou a malajskou bankou sériovou metodou

Zdroj: vlastní zpracování

Obrázek 4 – Příklad převodu amerických dolarů mezi francouzskou a pákistánskou bankou krycí metodou

Zdroj: Vlastní zpracování

Informace na trvanlivém médiu

Po bankách je požadováno, aby veškeré informace klientovi poskytovalo či mu je zpřístupnilo na trvanlivém médiu. Pro banky je nejvhodnějším takovým médiem papír. V případě jakékoliv změny je banka povinna všechny dokumenty v papírové podobě klientovi zaslat. Například v případě častých menších úprav ve Všeobecných obchodních podmínkách bank by náklady na papír, tisk, zaobálkování a poštovné dosahoval závratných částek. Nemluvě o nepřipustně nešetrném a neekologickém chování a plýtvání.

Pro příklad bude vybrána Československá obchodní banka a její změněné Všeobecné obchodní podmínky, které mají 4 strany oboustranně potištěné. V nákladech nejsou započítány náklady ICT – generování souborů, kódování a kontrola (nejsou v nákladech ICT jednotlivě rozpočítány).

V případě, že by byli obesláni všichni klienti, vyšplhají se náklady na poskytnutí informací o změně takto:

Tabulka č. 1 – Podklady pro odhad nákladů na informování klientů v případě změny Všeobecných obchodních podmínek

počet stran	náklady na vytištění 4 stran oboustranně	obálkování	poštovné	počet klientů	celkové náklady
4	1,40 Kč*)	3,60 Kč	8,10 Kč*)	3 074 tis.	40,27 mil.

*) odhad velkoobchodní ceny

Zdroj: vlastní zpracování, [12]

Zasílání výpisů z účtu

Směrnice také stanovila povinnost bance zasílat klientům pravidelně, tj. jednou měsíčně, výpisy zúčtovaných platebních transakcí zdarma. V případě zasílání tradičních papírových výpisů by se bance náklady vyšplhaly k velmi vysokým částkám a zároveň by to nepodpořilo ekologický trend a image společností. Banky se většinou rozhodly raději investovat do softwarové úpravy elektronického bankovníctví a poskytovat klientům informace touto formou přidáním nové zabezpečené aplikace. Zároveň došlo ke zrušení cyklů zasílání výpisů ročně, pololetně a čtvrtletně. Vývoj a implementace této nové aplikace a zároveň roční podpora představují náklady, které vždy záleží na složitosti a inovatorství této aplikace. Náklady se mohou lišit v závislosti, zda banka najala externí firmu k úpravě a následné podpoře aplikace či je schopna zajistit vše v rámci svých vlastních lidských zdrojů.

V případě, že klient elektronické bankovníctví nevyužívá, banka mu výpisy zasílá v papírové formě, ale ve většině případů si tuto za službu účtuje nemalé poplatky, což pro ni znamená částečnou kompenzaci nákladových položek.

Důkazní břemeno

Směrnice o platebních službách přesouvá důkazní břemeno na poskytovatele platebních služeb v případě nesrovnalostí mezi klientem a bankou. Klient má v případě zjištění chybného provedení úkonu 13 měsíců na oznámení skutečnosti bance. Banka po oznámení je povinna dohledat veškeré dokumenty a záznamy o prokázání správnosti či chybnosti provedení úkonu (př. poskytnutí informací o změně VOP, správná autorizace transakce aj.)

Banka je povinna po oznámení ze strany klienta vyhledat potřebné záznamy v systémech (př. optický archiv), hledat fyzické dokumenty v archivu, což přináší časovou náročnost a potřebu vyššího počtu zaměstnanců. V případě doručení dokumentů elektronickou formou, př. e-mailem, je možnost prokázání správného přijetí dost problematická a banka je povinna zavést další kontrolní systémy pro možnost zpětného dokázání.

V souvislosti s tím banka musí také rozšířit možnost zobrazení historie transakcí na účtu klienta s ohledem na 13-ti měsíční reklamační lhůtu v elektronickém bankovníctví, aby klient měl neustálý přehled o provedených transakcích.

Náklady:

- rozšíření pracovní náplně zaměstnanců, pravděpodobný nutný nárůst počtu zaměstnanců
- úprava technologie systémů s možností dohledání záznamů a důraz na archivaci všech podkladů
- úprava archivů pro snadnější přístup a hledání dokumentů
- zavedení kontrolních programů pro možnost prokázání doručení dokumentu elektronickou formou

Aplikace PSD na mikropodnikatele

Vzhledem k nákladům na úpravy interních systémů a nejasnost, jak se chovat při změně statutu mikropodnikatele. Většina bank v ČR nerozlišuje mezi spotřebitelem a mikropodnikatelem.

Okamžité připisování bezhotovostních plateb

Okamžité připisování plateb je technicky neproveditelná záležitost. Neprodleně po přijetí platby připsat částku na účet příjemce je nereálné v důsledku značného množství došlých úhrad, které banka v právě určitém okamžiku dostane z Clearingu České národní banky. Rozšíření systému či zabezpečení více zaměstnanců by bylo neefektivní a pro banku téměř přesto nemožné. Platby jsou ale zpracovávány hromadně v noční dávce a příjemci připsány na účet následující den, tzv. D+0.

Zkrácení připisování plateb znamená pro banku jedny z položek, které významně snížily jejich výnosy v podobě úroků. Peníze musí připsat na účet příjemce a nemůže s nimi hospodařit o den či dva déle, kdy je mohla vložit do České národní banky a díky zúročení vydělat v řádech stovek milionů korun ročně.

Obchodní banka ukládá do České národní banky svou přebytečnou likviditu za možných následujících podmínek:

1) repo operace

ČNB přijme od obchodní banky přebytečnou likviditu a obchodní banka za ni získá cenné papíry s dohodnutou dobou splatnosti, kdy ČNB odkoupí zpět své cenné papíry a obchodní banka získá zpět své finance zvýšené o úrok. Úrokem je nazývána dvoutýdenní repo sazba (2T repo sazba), jelikož obvyklá doba trvání této výměny trvá 14 dní. Repo operace slouží k odčerpání přebytku likvidity, který je v bankovním sektoru obvyklý. Repo sazba vyhlášená na dva týdny slouží jako maximální sazba, kterou obchodní banky za svou přebytečnou likviditu získají. Minimální akceptovatelný objem likvidity je 300 mil. Kč a dále celé násobky 100 mil. Kč.

2) depozitní facilita

Dalším způsobem zajištění přebytečné likvidity obchodní banky u ČNB je depozitní facilita. Obchodní banka musí ale požádat o uzavřené obchodu Odbor korunových a devizových intervencí ČNB nejpozději 15 minut před uzávěrkou účetního dne systému CERTIS, aby získala přístup pro depozitní facilitu. Minimální objem je 10 mil. Kč. Depozita jsou úročena diskontní sazbou, která zpravidla představuje dolní mez pro pohyb krátkodobých úrokových sazeb na peněžním trhu.

Před schválením zkrácení doby připisování plateb, měla banka vyšší okamžitou likviditu a tím získala vyšší výnos z diskontní sazby [9].

Tabulka č. 2 – Podklady pro odhad vyčíslení nákladů, resp. ušlých výnosů obchodních bank

Diskontní sazba 2010	Průměrná hodnota transakcí/den	Průměrné procento přebytečné likvidity/rok	Výnos celkem/rok
0,25 %	525 mld.	0,3 %	1,4 mld.

Zdroj: vlastní zpracování, [9]

Tabulka č. 3 – Podklady pro odhad nákladů pro velkou obchodní banku působící na českém trhu

Předpokládaný podíl na trhu	Průměrné procento přebytečné likvidity/rok	Odhadnutý ušlý výnos/rok
22 %	0,36 %	308 mil.

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 4 – Podklady pro odhad ušlých výnosů

Rok-měsíc	Průměrné denní obraty - úhrady a inkasa [mld]
2010-01	499
2010-02	498
2010-03	480
2010-04	504
2010-05	518
2010-06	545
2010-07	564
2010-08	533
2010-09	530
2010-10	564
2010-11	520
2010-12	551
průměrně/den	525
průměrně/rok	191625

zdroj: [9]

Dle předpokladů a výpočtů přišla ČSOB o 298,8 miliónů korun, což činí 2,2 % z trvale udržitelného čistého zisku skupiny ČSOB za rok 2010.

Okamžité připsávání vkladů hotovosti

Okamžité připsání vkladu hotovosti je problematické zejména u uzavřených obalů, jako jsou noční trezory či příjmové bankomaty. Aby bylo splněno okamžité připsání, musel by být trezor neustále monitorován a pověřený zaměstnanec by okamžitě po vložení hotovosti do trezoru připsal částku na účet příjemce. Vzhledem k rozšíření těchto bankomatů a nočních trezorů by náklady byly natolik vysoké, že by byly v rozporu s efektivitou.

Okamžité připsání je tedy velice sporným termínem, kdy je možné jej brát ze třech různých pohledů:

- okamžité připsání po vložení hotovosti do uzavřeného obalu – nereálné
- okamžité připsání po vyzvednutí hotovosti pracovníkem v uzavřeném obalu
- okamžité připsání na sběrném místě po zkontrolování a přepočítání vkladu

Poslední varianta se zdá být nejbezpečnější pro obě strany, pokud je poskytovatel platební služby schopen zajistit každodenní kontrolu uzavřených obalů. Pokud by se trvalo na doslovném výkladu zákona, je možné, že některé banky z hrozby vysokých nákladů tyto služby přestane nabízet či je významně omezí. To by mohlo ztížit využívání mikropodnikateli, kteří jsou nejčastějším uživatelem uzavřených obalů kvůli častému disponování s vyššími částkami hotovosti a tím spojených obav krádeže či ztráty.

Blokace platebních karet zdarma

Bankám přibudou náklady také při procesu blokace a stoplistace platebních karet. Nyní nesmí za tento proces vybírat dříve relativně vysoký poplatek. Celý proces ale je stále stejně nákladným v podobě potřeby zaměstnanců, udržování a aktualizace databází, technického zajištění systému aj.

Tabulka č. 5 – Podklady pro odhadované náklady, resp. ušlé výnosy velké obchodní banky působící na českém trhu

celkový počet platebních karet vydaných v ČR za rok 2010	odhadnuté procento blokace karet za rok 2010	průměrný poplatek za stoplistaci	ušlé výnosy za rok 2010 celkem	ušlé výnosy za rok 2010 konkrétní banky
9,27 mil. ks	2 %	2 000,- Kč	370 mil. Kč	92,7 mil. Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Konkrétní obchodní banka, př. ČSOB, přišla v odhadu o 92,7 mil. Kč za rok 2010 kvůli zákazu vybírání poplatků za blokaci a stoplistaci platební karty.

Další náklady vyplývají z prodeje služeb s tím spojených, jako jsou pojištění blokace karty, které se vyšplhají jistě také do řádů milionů korun pro konkrétní banku. To vše navazuje také na omezenou odpovědnost klienta do 150 EUR do doby ohlášení krádeže/ztráty karty.

4.3.2 Provozní náklady

Projektové náklady

Projektové náklady patří mezi nejhůře odhadnutelné náklady, jelikož cena těchto úprav je vyjádřena v jednotkách man/day. Man/day je cena jednoho odborníka či zaměstnance za jeden den. Jedna jednotka se může pohybovat až okolo několika tisíc korun. Záleží na obtížnosti úprav a potřebě dostatečné úrovně znalostí. Někdy je nutné pozvat i zahraniční odborníky, kteří mají již s určitým problémem zkušenosti a poté může cena jednotky vyšplhat až k několika desítkám tisíc korun.

Poskytovatelé většinou úzce spolupracují se společnostmi zabývající se informačními technologiemi a většinu těchto procesních úprav provádějí pod přísným dohledem právě ony.

Mezi hlavní body projektových nákladů patří úpravy bankovních systémů uvnitř bank, dále úprava front office a back office aplikací. Mezi front office aplikace patří úprava profilu klienta, způsob aktualizace a zadávání dat aj. Do back office aplikací se řadí především zakládání produktů a zpracování platebních dokladů.

Projektové náklady se odhadem mohou pohybovat v řádech desítek milionů korun.

Rozšíření práv klienta

Evropská směrnice rozšířila oblasti klientských práv. V souvislosti již se zmíněným důkazním břemenem na straně banky a sníženou odpovědností klienta za provedení neautorizované transakce a dalšími novými právy, je pravděpodobné významné zvýšení počtu žádostí, reklamací a samozřejmě i případných sporů. Bance tím vznikají nové náklady na řešení těchto žádostí v podobě nutnosti vyššího počtu zaměstnanců a také v podobě právních výdajů v případě soudních sporů, ke kterým bude jistě také častěji docházet.

Školení zaměstnanců

Banka je také povinna své zaměstnance proškolit, aby byli informováni o nastalých úpravách a z toho vyplývajících změn a o možných dopadech informovali také klienty. Školení se také liší na různých stupních řízení společnosti, u back office zaměstnanců a front office zaměstnanců. Zaměstnanci front office, kteří jsou v přímém kontaktu s klienty, budou vyžadovat informace bezprostředně se týkající klientů, zatímco zaměstnanci back office vyžadují informace týkající se změny aplikací a s nimi spojených procesů. Školení by mělo probíhat v několika etapách podle toho, v jaké fázi implementace se banka nachází.

S tím souvisí i souběžné úpravy metodických a interních předpisů a předložení všem zaměstnancům k nastudování.

Smluvní dokumentace

Veškeré změny se promítají do dokumentů, které banka je povinna překládat klientovi. Náklady představují úpravy Všeobecných obchodních podmínek, Produktových podmínek, Oznámení, Ceníku a dalších. Vše musí být v souladu s evropskou směrnicí.

Ztráty z budoucích příležitostí

Tyto náklady sice nepředstavují reálné výdaje, ale je nutné s nimi také počítat jako s nákladovou položkou. Budoucí příležitosti představují jiné nerealizované nemandatovní projekty v rámci banky vzhledem k omezeným lidským a finančním zdrojům. Předpokládané výnosy z těchto projektů tvoří část provozních nákladů. Mezi tyto ztráty patří také ušlé výnosy kvůli neprodejnosti některých produktů, např. pojištění ztráty karty, jelikož blokace karet při ztrátě a odcizení je již zdarma.

4.3.3 Operační rizika

Vrácení peněžních prostředků

Riziko z vrácení peněžní transakce spočívá v relativně snadném podvodném chování. Stačí, aby klient donesl na pobočku cizí rukou podepsaný příkaz k úhradě a pokud se zaměstnanci nebude zdát nic podezřelého (nebo je padělán podpis a příkaz je vhozen do sběrného boxu), příkaz k úhradě přijme. Klientovi jsou peníze převedeny na cizí účet dle příkazu k úhradě, ze kterého jsou peníze následně těžce vymahatelné, oznámí provedení neautorizované transakce bance a ta pokud nemá dostatek důkazů (jako ověření totožnosti při přijmutí příkazu k úhradě), musí finanční prostředky na účet vrátit a klient vydělá.

Okamžité připsání hotovosti

Okamžité připsání hotovosti není jen nákladovou ale také rizikovou položkou. Riziko spočívá opět v pohledu na výklad termínu. Pokud by hotovost měla být připsána v okamžiku vložení hotovosti do trezoru, je otázkou, zda by nemohlo dojít k podvodům ohledně výše vložené částky. Hotovost je přepočtena až následně pracovníkem a mezi vložním a přepočtením hotovosti může být různě dlouhý časový úsek. Výklad tohoto

termínu by potřeboval upřesnění a pár podmínek, které budou nejen chránit klienta, ale i banku před možným podvodným jednáním. Nejvhodnější by byla formulace jako okamžité připsání hotovosti po každodenní nočním vyzvednutí a kontrole pracovníkem banky. V případě doslovného dodržení termínu, by banka mohla přistoupit k omezení či úplnému zrušení služby anebo nést zvýšené riziko podvodů.

Odpovědnost uživatele

Odpovědnost klienta do 150 EUR za provedení neautorizované transakce pomocí odcizené či ztracené platební karty je problematické vzhledem k častějším a důmyslnějším praktikám podvodníků. A podvodníkem může být i majitel platební karty a účtu. V případě nižší odpovědnosti klienta může dojít také k jeho menší obavě o odcizení či ztrátu platební karty (zvláště když poplatek za blokaci karty je nulový) a tím zanedbání bezpečnosti nošení a uchování platební karty. Bance pak může vzniknout nemalá škoda, klientovi jen do výše 150 EUR. Počty neúmyslných či úmyslných, špatně se dokazujících zneužití se po zavedení směrnice zvedne a banka zaplatí o několik desítek procent více než v předcházejících letech.

Odvolání inkasa

Jedním z práv klienta je odvolání blanco autorizovaného inkasa do 8 týdnů po provedení platby. To může být snadno zneužitelné jako dočasná bezplatná půjčka. V období, kdy klient potřebuje více financí, stačí inkaso odvolat a poté ho nechat opět provést. V zahraničí se tyto praktiky prováděly zejména v letních měsících, kdy klienti potřebovali prostředky na dovolenou.

Rizikem je povinnost příjemce oznámit výši inkasa plátcí 8 týdnů předem. V případě např. mobilního operátora, když jeho klient po osmi týdnech zjistí (2 měsíční období), že částka, která mu je stržena z účtu, nebyla očekávatelná, může inkaso odvolat, čímž se dostává do situace dvouměsíčního dlužníka a třetí probíhající měsíc stále ještě využívá služeb operátora. V tomto případě se objevuje nedostatečná ochrana příjemce, mobilního operátora.

Výše inkasní platby lze předem oznámit pouze u opakujících se každý měsíc pevných plateb, jako jsou zálohy na plyn, na elektřinu, nájemné apod. U ostatních plateb např. u již výše zmíněného mobilního operátora, by měl být příjemce (mobilní operátor) více chráněn před možným nezaplacením poskytnutých služeb. Navrhovala bych u plateb měnících se každý měsíc v závislosti na využívání plátcem, lhůtu zkrátit na dva týdny a zachovat alespoň částečnou ochranu příjemce inkasa.

Výpovědní lhůta

V případě jakékoliv změny ve smluvních podmínkách mezi bankou a klientem, je banka povinna klienta informovat před provedením těchto změn.

Negativní vyjádření klienta, že s těmito změnami nesouhlasí, je možné brát jako důvod k ukončení smluvního vztahu s výpovědní lhůtou 2 měsíců. Pro poskytovatele platebních služeb toto znamená těžko řešitelný problém, z hlediska technologického a samozřejmě i z hlediska efektivnosti, vést klientovi účet za předcházejících podmínek, kdy ostatní účty již běží za nových podmínek. Bance to přináší opět zvýšení nákladů.

5 Závěr

Vzhledem k harmonizaci bezhotovostních platebních instrumentů v rámci Evropské unie má na bankovní sektor v ČR velký dopad implementace Směrnice o platebních službách. Tato Směrnice přináší bankám nové povinnosti a rozšiřuje práva klientům. Z pohledu ochrany spotřebitele jistě prospěšný krok, ale jest otázkou, zda vždy bylo vybráno efektivní a účinné řešení z hlediska bank.

Zásadním dopadem pro klienty je změna Všeobecných obchodních podmínek. Tato změna přináší nový pohled na zavedené termíny a vztahy, ale zejména na postoj a pohled banky na Směrnici o platebních službách. Tvorbou nových Všeobecných obchodních podmínek je vidět snaha bank chránit se proti podvodnému zneužití služeb klientem díky novým právům, které touto Směrnicí nabyly.

Směrnice o platebních službách obsahuje některé pasáže, které dle mého názoru nepřináší bance či klientovi akceptovatelný užitek na obou stranách a buď jedné či druhé straně situaci nepřiměřeně ztěžuje bez snahy nalezení kompromisu. Za jeden z problematických úseků považuji odpovědnost klienta do výše 150 EUR při provedení neautorizované platební transakce pomocí odcizené či ztracené platební karty. Navrhují tento limit ponechat v této výši, ale dále přenechat klientovi ještě částečnou odpovědnost i po překročení tohoto limitu v podobě procentuálního poměru z neautorizované transakce z důvodu neustále se vylepšujících a zdokonalujících se technik podvodů s platebními kartami. Tato částečná odpovědnost by neměla být vyšší než tři procenta.

V souvislosti s odpovědností klienta je nutné podotknout, že při sporu mezi klientem a bankou leží celé důkazní břemeno na bance a klient nemá povinnost jakýkoliv dokument předkládat. Tato striktní povinnost ovšem bance zvyšuje náklady a prodlužuje řešení sporných situací.

Veškerá smluvní dokumentace uzavíraná mezi bankou a klientem je nyní obsahem rámcové smlouvy. Výhodou této smlouvy je, že při žádosti klienta o další produkty není nutné uzavírat dodatkové smlouvy, což snižuje administrativní náklady. Rámcová smlouva by měla tedy obsahovat veškeré zásadní dokumenty, které by klient měl při jednání s bankou potřebovat. Do částí rámcové smlouvy ale není zatím zakomponován reklamační řád a ceník poskytovatele platebních služeb, což může vést k značným komplikacím vzhledem k povinnosti informovat klienta při případných změnách.

Směrnice o platebních službách je orientována na ochranu spotřebitele a podporu podnikání. Přes zavedení nového termínu - drobný podnikatel, tento není přesně definován, na základě jakých dokumentů má banka vyhodnocovat, zda se jedná o drobného podnikatele, v jakém okamžiku a jak pracovat se změnami (např. růst firmy až nad definici drobného podnikatele). Tím vzniká prostor pro neoprávněné zneužití.

Veškeré změny, které Směrnice obsahuje, a již jsou nebo teprve budou muset být zavedeny, znamenají pro banku vysoké nákladové položky, ať už v podobě skutečných výdajů nebo převážně v podobě ušlých příjmů. Implementace a snaha o harmonizaci bezhotovostních platebních nástrojů přináší náklady začleněné mezi základní, provozní náklady a operační rizika. Odhadnout náklady není u většiny změn s pouze dostupnými informacemi možné, některé položky jsou proto pouze slovním vyjádřením změnových položek přinášejících náklady.

Nejvyšší částí základních nákladů je změna připisování bezhotovostních plateb z clearingů České národní banky. Banka přišla o den, který mohla využít k uložení prostředků a zisku úroků z depozit od České národní banky. Ročně tak velká banka působící na českém trhu přijde odhadem až o 300 miliónů korun. Další významnou položkou je zákaz vybírání poplatků za stoplistaci platební karty v případě její ztráty či odcizení, které se pohybovaly okolo 2 000,- Kč za jednu platební kartu. Stoplistace je velmi pracná a nákladná a odhadované ušlé příjmy činí necelých 100 miliónů korun. Další náklady přináší poskytování informací na trvanlivém médiu. Pro banku nejvýhodnějším je papír, ale na druhé straně je nutné se zamyslet nad ekologickým dopadem Směrnice. Celková suma základních nákladů se odhaduje ve stovkách miliónů korun.

Do investičních nákladů spadají především projektové náklady obsahující úpravu bankovního systému, úprava front office aplikací (aktualizace a zadávání dat do profilu klienta), back office aplikací (např. zpracování bezhotovostních platebních dokladů a zakládání produktů). Projektové náklady se vyjadřují v jednotkách MD (člověkoden) a cena jedné jednotky může dosahovat až několik desítek tisíc korun vzhledem k tomu, že úpravy většinou provádí zahraniční firma. Položkami provozních nákladů jsou výdaje na školení zaměstnanců, informovanost klientů o změnách v souvislosti se Směrnicí, od čehož se odvíjí změna smluvní dokumentace, jako jsou Všeobecné obchodní podmínky, Oznámení, Ceník poskytovaných služeb aj. Mezi těžko vyčíslitelné položky patří náklady

ze ztráty budoucích příležitostí, mezi něž patří předpokládané výnosy z jiných projektů, které banka nemůže z důvodů změn zavést, či výpadek prodejnosti některých produktů (např. pojištění ztráty karty). Provozní náklady není možné odhadnout. Předpokládám, že budou vysoce převyšovat základní náklady a mohou dosahovat až ke stovkám miliónů korun.

Operační riziko není vyjádřením realizovaných nákladů, ale vyznačením případných kritických oblastí, které by vytvoření nákladů mohly vyvolat. Jedná se zejména o podvodné jednání klientů, které je v České republice velice rozšířené, zejména vzhledem k nízké bankovní gramotnosti populace a často nevědomé pohybování se na hraně zákona. K těmto kritickým oblastem patří okamžité vrácení prostředků po provedení neautorizované transakce, možné zneužití uzavřených obalů, možnost odvolat bianco autorizované inkaso či dvouměsíční výpovědní lhůta klienta. Od toho se také odvíjí obava z reputačního rizika a ztráty pověsti banky.

Implementace Směrnice o platebních službách započala pomalu už na začátku roku 2006 a její proces není stále dokončen. Významným bodem, který situaci urychlil, bylo přijetí nového Zákona o platebním styku v roce 2009. Implementace je nákladově náročná pro banky, ale bohužel je pravděpodobné, že se zvýšení nákladů bank se odrazí v různých poplatcích, které zaplatí klienti. Po přijetí eura bude proces harmonizace bezhotovostních platebních nástrojů dokončen, nejdéle do čtyř let po přijetí Nařízení 924/2009. Využívat bezhotovostní ale i hotovostní platební instrumenty v rámci Evropské unie bude pak stejně snadné jako v rámci naší republiky a mělo by klientům přinést mnoho časových i finančních úspor.

6 Seznam použitých zdrojů

- [1] Máče, M. Platební styk klasický a elektronický. 1. vydání, Praha: Grada Publishing a.s., 2006, ISBN 80-247-1725-5
- [2] Polouček S. a kol.: Bankovníctví. Praha: C. H. Beck, 2006. ISBN 80-7179-462-7
- [3] Půlpánová S.: Komerční bankovníctví v České republice. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1180-1
- [4] Schlossberger O., Soldánová M.: Platební styk. Praha: Bankovní institut, 2005. ISBN 80-7265-072-6
- [5] Šenkýřová B. a kol.: Bankovníctví I. Praha: Bankovní akademie a.s., 2002. ISBN 80-238-9271-1
- [6] SKINNER, Chris. *The future of finance after SEPA*. West Sussex : Wiley Finance, 2008. 303 s. ISBN 978-0-470-98782-7.

Ostatní zdroje

- [7] 2007/64/EC. *Směrnice o platebních službách na vnitřním trhu*. [s.l.] : Evropská rada a parlament, 2007. 36 s.
- [8] *Česká bankovní asociace* [online]. 2010 [cit. 2010-11-20]. Zavedení SEPA v České republice. Dostupné z WWW: <http://www.czech-ba.cz/data/articles/down_13539.pdf>.
- [9] *Česká národní banka* [online]. 2003-2009 [cit. 2011-02-20]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/platebni_styk/>.
- [10] *Česká pošta* [online]. 2011 [cit. 2011-10-01]. SIPO pro plátce. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskaposta.cz/cz/sluzby/penezni-sluzby/cr/sipo-id259/>>.
- [11] *Česká spořitelna* [online]. 2011 [cit. 2011-03-02]. Zobrazení detailu souhlasu s inkasem. Dostupné z WWW: <https://www.business24.cz/stat/ebanking/b24/help/cs/img/b24_cs_img_ib_trn_deb_ddca_get_b24_stb.gif>.
- [12] *ČSOB* [online]. 2011 [cit. 2011-02-13]. O nás. Dostupné z WWW: <<http://www.csob.cz/cz/Csob/O-CSOB/Stranky/default.aspx>>.

[13] *Modrá kniha* [online]. 2011 [cit. 2011-02-13] Platební styk v České republice.

Dostupné z WWW:

<http://www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/cs/platebni_styk/modra_kniha/download/modra_kniha_text_2007_srpen.pdf, 2007>.

[14] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 924/2009 ze dne 16. září 2009. *O přeshraničních platbách ve Společenství a zrušení nařízení ES č. 2560/2001*. Strassbourg : Evropská rada a parlament, 2009. 11 s.

[15] *UniCredit Bank* [online]. 2009 [cit. 2011-03-01]. Sepa inkaso. Dostupné z WWW:

<http://www.unicreditbank.cz/download/sepa/SEPA_inkaso.jpg>.

[16] Working Document. *List of member states' options of transposition : Payment Service Directive Transposition Group*. Strassbourg : Evropská komise, 2010. 7 s.

7 Přílohy

Příloha 1 – Možnosti členských států	I
---	----------

Příloha 1 – Možnosti členských států

Ustanovení vedoucí k možnosti volby členského státu:

- 1) Členské státy mohou upustit od uplatňování všech nebo části ustanovení této směrnice u institucí uvedených v článku 2 směrnice 2006/48/ES, s výjimkou centrálních bank členských států a hlavních poskytovatelů poštovních služeb. (čl. 2, odst. 3)
- 2) Pokud jsou splněny požadavky uvedené v článku 69 směrnice 2006/48 ES nemusí členské státy následovat čl. 8 PSD o kalkulaci vlastních rezerv, pokud je instituce dceřinou společností matky, která se řídí směrnicí 2006/48/ES. (čl. 7, odst. 3)
- 3) Instituce tvořící bezpečnostní rezervy mohou tyto rezervy použít pro budoucí platební transakce nebo pro neplatební služby. (čl. 9, odst. 2)
- 4) Členské státy mohou požadovat po institucích zabývajících se jinými obchodními činnostmi (čl. 16, odst. 1c) tvoření bezpečnostních rezerv. (čl. 9, odst. 3)
- 5) Členské státy nebo příslušné orgány mohou také omezit bezpečnostní požadavky týkající se ochrany peněžních prostředků těch uživatelů platebních služeb, jejichž finanční prostředky individuálně překročí hranici 600 EUR. (čl. 9, odst. 4)
- 6) Členské státy či příslušné orgány mohou vzít v úvahu pravidla mlčenlivosti a zachování obchodního tajemství s přihlédnutím k článkům 44 – 52 směrnice 2006/48/ES. (čl. 22, odst. 3)
- 7) Členské státy či příslušné orgány mohou právníckým či fyzickým osobám umožnit nechat se zapsat do registru osob oprávněných poskytovat platební služby – jako jsou platební instituce, fyzické a právnícké osoby, jejich zástupci a pobočky. (čl. 26, odst. 1)
- 8) Právníckým či fyzickým osobám uvedených v registru osob oprávněných poskytovat platební služby mohou být omezeny činnosti, které tyto osoby mohou vykonávat. (čl. 26, odst. 4)
- 9) Obecná opatření a požadavky uvedené v této směrnici mohou být aplikovány na malé podniky stejně jako na spotřebitele. (čl. 30, odst. 2)
- 10) Může být ustanoveno, že důkazní břemeno je na straně poskytovatele platebních služeb, aby dokázal, že jedná v souladu s požadavky na poskytování informací. (Čl. 33)

- 11) Částka u individuálních platebních transakcí a s nimi poté spojené informace, které poskytovatel platebních služeb podává, může být dle původního ustanovení v článku 34, odst. 2 snížena nebo zvýšena až do částky 500 EUR. (čl. 34, odst. 2)
- 12) Členské státy mohou stanovit příznivější opatření pro uživatele platebních služeb. (čl. 45, odst. 6)
- 13) Členské státy mohou po poskytovatelích platebních služeb požadovat zasílání informací uživateli platebních služeb - plátcí jednou měsíčně v papírové formě zdarma. (čl. 47, odst. 3)
- 14) Členské státy mohou po poskytovatelích platebních služeb požadovat zasílání informací uživateli platebních služeb - příjemci jednou měsíčně v papírové formě zdarma. (čl. 48, odst. 3)
- 15) Členské státy nemusejí brát v úvahu článek 83, využití mimosoudního vyrovnání, pokud není uživatelem platebních služeb spotřebitel. (čl. 51, odst. 2)
- 16) Práva a povinnosti vztahené k opatřením v PSD mohou být stejná jak pro malé podniky, tak pro spotřebitele. (čl. 51, odst. 3)
- 17) Členské země mohou zakázat či omezit právo požadovat poplatky mezi příjemcem a plátcem s přihlédnutím k ochraně hospodářské soutěže a podpory účinných platebních instrumentů. (čl. 52, odst. 3)
- 18) Částka u platebních instrumentů, par. 1. článku 53 může být snížena nebo zvýšena až do částky 500 EUR. (čl. 53, odst. 2)
- 19) Odpovědnost poskytovatelů platebních služeb a jejich uživatelů (čl. 60 a 61) se týká i platebního instrumentu elektronických peněz, výjimkou jsou poskytovatelé, kteří nemohou účet zmrazit či zablokovat. Členské státy mohou výjimku omezit na platební účty nebo platební prostředky určité hodnoty. (čl. 53, odst. 3)
- 20) Členské země mohou snížit odpovědnost plátce s přihlédnutím k zabezpečujícím prvkům platebního instrumentu, který by byl zcizen, ztracen či zneužit. (čl. 61, odst. 3)
- 21) Pro provedení vnitrostátních plateb mohou členské státy požadovat kratší lhůty pro, než jsou ve směrnici uvedeny. (čl. 72)

22) Členské státy mohou stanovit, že právnické osoby uvedené v odstavci 1 automaticky získávají povolení a zapisují se do rejstříku stanoveného v článku 13, pokud příslušné orgány již mají důkaz o splnění požadavků stanovených v člancích 5 a 10 jsou splněny. Příslušné orgány informují dotyčné subjekty před udělením povolení. (čl. 88, odst. 3)
Členské státy se k tomuto opatření musí vyjádřit do 30. 4. 2011

23) Členské státy mohou umožnit fyzickým nebo právnickým osobám, které započaly svou činnost jako platební instituce, v souladu s vnitrostátními právními předpisy platnými před 25. prosincem 2007 a které jsou způsobilé pro výjimky podle článku 26, aby pokračovaly ve své činnosti v tomto členském státě pouze na dobu přechodnou a ne delší než 3 roky bez toho, aby vstoupily do rejstříku stanoveného v článku 13. (čl. 88, odst. 4)

Ustanovení, které Česká republika přijala:

- Instituce tvořící bezpečnostní rezervy mohou tyto rezervy použít pro budoucí platební transakce nebo pro neplatební služby. (čl. 9, odst. 2)
- Členské státy či příslušné orgány mohou vzít v úvahu pravidla mlčenlivosti a zachování obchodního tajemství s přihlédnutím k článkům 44 – 52 směrnice 2006/48/ES. (čl. 22, odst. 3)
- Členské státy či příslušné orgány mohou právnickým či fyzickým osobám umožnit nechat se zapsat do registru osob oprávněných poskytovat platební služby – jako jsou platební instituce, fyzické a právnické osoby, jejich zástupci a pobočky. (čl. 26, odst. 1)
- Obecná opatření a požadavky uvedené v této směrnici mohou být aplikovány na malé podniky stejně jako na spotřebitele. (čl. 30, odst. 2)
- Může být ustanoveno, že důkazní břemeno je na straně poskytovatele platebních služeb, aby dokázal, že jedná v souladu s požadavky na poskytování informací. (čl. 33)
- Částka u individuálních platebních transakcí a s nimi poté spojené informace, které poskytovatel platebních služeb podává, může být dle původního ustanovení v článku 34, odst. 2 snížena nebo zvýšena až do částky 500 EUR. (čl. 34, odst. 2)
- Práva a povinnosti vztahované k opatřením v PSD mohou být stejná jak pro malé podniky, tak pro spotřebitele. (čl. 51, odst. 3)

- Částka u platebních instrumentů, par. 1. článku 53 může být snížena nebo zvýšena až do částky 500 EUR. (čl. 53, odst. 2)
- Pro provedení vnitrostátních plateb mohou členské státy požadovat kratší lhůty pro, než jsou ve směrnici uvedeny. (čl. 72)
- Členské státy mohou umožnit fyzickým nebo právnickým osobám, které započaly svou činnost jako platební instituce, v souladu s vnitrostátními právními předpisy platnými před 25. prosincem 2007 a které jsou způsobilé pro výjimky podle článku 26, aby pokračovaly ve své činnosti v tomto členském státě pouze na dobu přechodnou a ne delší než 3 roky bez toho, aby vstoupily do rejstříku stanoveného v článku 13. (čl. 88, odst. 4) [16]